

Центральноукраїнський національний технічний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

Економічний факультет

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра «Економіка, менеджмент та комерційна діяльність»

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

Допущена до захисту:

Завідувач кафедри економіки,
менеджменту та комерційної
діяльності
д.е.н., професор

_____ О.М. Левченко
„___” _____ 20__ р.

Випускна кваліфікаційна робота

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

на тему: «Аналіз та оцінка фінансової складової
економічної безпеки підприємства»

Виконала: студентка II курсу,
групи УФЕБ-20М
напряму підготовки (спеціальності)
073 Менеджмент

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

_____ Хільченко Сергій Вікторович _____

(прізвище, ініціали, підпис)

Керівник _____ Рябоволик Т.Ф. _____

(прізвище, ініціали, підпис)

Рецензент _____ Шалімова Н.С. д.е.н., професор _____

(прізвище, ініціали, посада)

Рецензент _____ Головний бухгалтер ТОВ «ПРОФІ
СТАН» С.В. Шевельова _____

(прізвище, ініціали, посада)

м. Кропивницький – 2021 рік

Завідувачу кафедри
економіки, менеджменту та
комерційної діяльності
д.е.н., проф. Левченку О.М.
студентки II курсу,
групи УФЕБ-20М
спеціальності 073 Менеджмент
(Управління фінансово-
економічною безпекою)

Хільченко Сергій Вікторович

(П.І.П/б, повністю)

Заява

Прошу дозволити мені виконання випускної кваліфікаційної роботи на
тему: Аналіз та оцінка фінансової складової економічної безпеки
підприємства

назва теми

за матеріалами практики на підприємстві ТОВ «ПРОФІ
СТАН»

назва підприємства

“ _____ ” _____ 20__ р.

підпис

“Згоден” – науковий керівник _____

підпис

“ _____ ” _____ 20__ р.

**ЦЕНТРЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Економічний факультет

**Кафедра «Економіка, менеджмент та комерційна діяльність»
Спеціальність 073 Менеджмент**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри Левченко О.М.

«__» _____ 20__ р.

Завдання

на виконання випускної кваліфікаційної роботи магістранту

Хільченку Сергію Вікторовичу

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи: Аналіз та оцінка фінансової складової економічної безпеки підприємства

2. Термін здачі випускної кваліфікаційної роботи:

- керівникові «__» _____ 20__ р.
- рецензенту «__» _____ 20__ р.

3. Назва розділів випускної кваліфікаційної роботи:

№	Розділ	Строки виконання
1	Теоретичні аспекти дослідження економічної безпеки підприємства	
2	Організаційно-економічна характеристика та аналіз системи управління персоналом підприємства ТОВ «ПРОФІ СТАН»	
3	Напрями удосконалення фінансової безпеки на ТОВ «ПРОФІ СТАН»	

4. Переліки графічного матеріалу: таблиці, схеми, додатки: _____

5. Дата видачі завдання до випускної кваліфікаційної роботи:

«__» _____ 20__ р. _____
(підпис керівника)

6. Завдання прийнято до виконання

«__» _____ 20__ р. _____
(підпис магістранта)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Економічна безпека підприємства: поняття, ціль та структура	8
1.2. Фактори та умови забезпечення економічної безпеки підприємства	17
1.3. Критерії та показники оцінки рівня економічної безпеки підприємства	27
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА, АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ПРОФІ СТАН»	35
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства	35
2.2. Стан та аналіз основних техніко-економічних показників діяльності підприємства	44
2.3. Аналіз та оцінка фінансової складової рівня економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН»	55
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ НА ТОВ «ПРОФІ СТАН»	69
3.1. Створення системи економічної безпеки підприємства	69
3.2. Напрямки запобігання та шляхи покращення фінансової складової економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН»	77
3.3. Економічне обґрунтування створення відділу економічної безпеки на підприємстві	86
ВИСНОВКИ	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97
ДОДАТКИ	104

ВСТУП

Перехід до ринкової економіки, поява значної кількості підприємств різних за організаційно-правою формою, які мають різні форми власності, наявність усіляких способів конкурентної боротьби, недосконалість законодавчої бази, слабкість державних структур, покликаних створити нормальні умови для розвитку бізнесу, криміналізація господарського життя та багато інших причин поставили суб'єкти господарювання в умови, коли вони змушені приділяти значну увагу питанням забезпечення своєї економічної безпеки.

Відмінною рисою підприємницької діяльності є те, що у відкритому конкурентному середовищі суб'єкти господарювання діють на свій страх і ризик під свою персональну і, насамперед, майнову відповідальність.

Керівництво підприємства має знати, що воно не лише отримуватиме прибуток і користуватиметься різними благами, а й постійно ризикуватиме. І далеко не кожне підприємство, навіть у країнах з тривалою ринковою історією, може витримати такі жорсткі випробування та забезпечити свою економічну безпеку.

Даною проблематикою займаються як зарубіжні науковці так і вітчизняні. Зокрема питанням значимості, плануванню та механізму економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємства присвячені праці Сосновської І.М., Кузенко Т.Б., Козаченка Г.В. Проблемам фінансової безпеки підприємства приділялась увага у працях Лоренця А.Е., Мандражі З.Р., Наумової О.А., Метеленко Н.Г. А в працях А Третяка підіймались питання економічних злочинів та шахрайства.

Питання пов'язані з аналізом та оцінкою фінансової складової економічної безпеки виробничого підприємства завжди буде актуальним та викликатиме жвавий інтерес науковців, оскільки зовнішнє середовище досить швидко змінюється, а відповідно фінансова безпека і загрози також.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є необхідність дослідити теоретичні аспекти економічної безпеки підприємства, зокрема проаналізувати фінансову складову економічної безпеки підприємства та внести пропозиції щодо підвищення її рівня.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- розглянути сутність фінансової складової економічної безпеки підприємства, необхідність створення системи економічної безпеки підприємства, і навіть розглянути організацію цієї системи на підприємстві;
- дати аналіз фінансово-економічної діяльності об'єкту дослідження;
- розглянути можливі загрози фінансовій безпеці та розробити напрямки нейтралізації загроз фінансовій безпеці.

Об'єктом дослідження було обрано товариство з обмеженою відповідальністю «ПРОФІ СТАН». Дане підприємство є передовим в центральній Україні по виготовленню сільськогосподарської техніки. Крім виготовлення техніки займається і її проектуванням та виготовленням різних за складністю металоконструкцій та нестандартного устаткування їх монтаж.

Предметом дослідження є фінансово-економічні показники ТОВ «ПРОФІ СТАН» та фінансово економічна безпека підприємства в цілому.

Методи досліджень – аналіз, синтез, порівняння.

Для досягнення поставлених завдань в першому (теоретичному) розділі випускної кваліфікаційної роботи розглядаються теоретичні аспекти дослідження економічної безпеки підприємства. розглянуто поняття, ціль та структуру економічної безпеки. Розглянуто фактори, що впливають та умови забезпечення економічної безпеки підприємства. показано критерії та показники оцінки рівня економічної безпеки підприємства.

В другому (практичному) розділі розкривається загальна характеристика підприємства. Проведено аналіз основних техніко-

економічних показників діяльності та показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «ПРОФІ СТАН» що відображають його економічну безпеку.

У третьому розділі надаються рекомендації та напрями удосконалення фінансової безпеки на ТОВ «ПРОФІ СТАН». Розкрито потенційні загрози та напрями нейтралізації безпеки діяльності підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в детальному дослідженні наукових джерел щодо аналізу фінансової складової економічної безпеки підприємства та наданні рекомендацій щодо їх покращення.

Практична цінність роботи полягає у розробці практичних шляхів впровадження рекомендацій щодо покращення фінансової безпеки підприємства.

Результати дослідження оприлюднені на VIII Обласній науково-практичній конференції учнів та здобувачів вищої освіти «Сучасний стан економіки України: проблеми та перспективи розвитку» Центральноукраїнського національного технічного університету (17 листопада 2021 року, доповідь «Внутрішні та зовнішні фактори що впливають на економічну безпеку підприємства»).

Як джерело інформації використано підручники з основ менеджменту, маркетингу, економіки підприємства, статті науковців і молодих вчених, які займаються дослідженням питань аналізу фінансової складової економічної безпеки підприємства, а також статистичну звітність: Форма № 1-ПВ „Звіт з праці”, Форма № 1 “Баланс”, Форма № 2 “Звіт про фінансові результати” за період з 2016 по 2020 роки.

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний її обсяг становить 110 стор. друкованого тексту, в тому числі основний текст – 84 стор. Ілюстративний матеріал до випускної кваліфікаційної роботи містить 23 таблиць та 33 рисунки.

РОЗДІЛ 1

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна безпека підприємства: поняття, ціль та структура

На сьогоднішній день економіка країни переживає посткризовий період, при якому продовжують прогресувати різні загрози, які створюють негативні умови для стабільного розвитку вітчизняних підприємств. В цілому, рівень економічної безпеки країни в більшій мірі визначає рівень економічної безпеки кожного її господарюючого суб'єкта.

В теоретичному аспекті однією з важливих проблем, яка створює перепони для повноцінного забезпечення економічної безпеки вітчизняного підприємства, є недосконала нормативно-правова база. Нині постійно удосконалюється та змінюється податкове законодавство, зміни умов ведення підприємницької діяльності та нові вимоги до ведення готівкових та безготівкових розрахунків та ін. Постійні зміни відбуваються і в нормативно-правових актах, що ускладнює ведення бізнесу для підприємств, особливо великих, оскільки вони менш гнучкі та мають складнощі в швидкій переорієнтації до нових умов. В свою чергу, відсутність законодавчої стабільності «відлякує» іноземних інвесторів, що також негативно впливає на розвиток вітчизняної промисловості.

Існує ще одна вагома проблема в межах забезпечення економічної безпеки організацій – це відсутність законодавчо закріпленого визначення поняття «економічна безпека підприємства», а відповідно і розуміння його суті. Для того, щоб дане поняття структурувати та систематизувати, необхідно провести більш поглиблений аналіз досліджуваного поняття, шляхом опрацювання наукових праць з даної проблематики різних науковців. Зокрема трактування даного поняття зарубіжними і вітчизняними науковцями різниця різноманітністю підходів та їх змістом рис. 1.1.

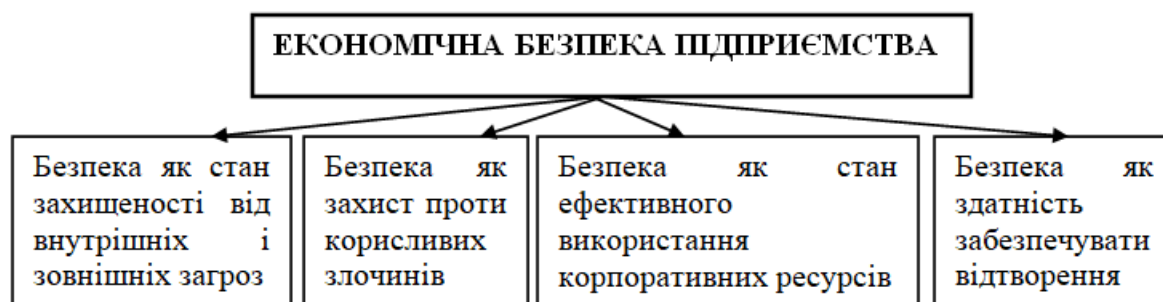


Рис. 1.1. Ключові підходи до визначення поняття «економічна безпека підприємства»

Джерело: [1]

Систематизований аналіз підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства» наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Наукові тлумачення поняття «економічна безпека підприємства»

№ з/п	Автор	Визначення
1	С. Н. <u>Ілляшенко</u> , Т. Б. <u>Кузенко</u>	Стан ефективного використання його ресурсів і існуючих ринкових можливостей, що дозволяє запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам і забезпечувати його тривале виживання і стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії
2	Ю. Лисенко, С. Міщенко	Стан виробничо-економічної системи, при якому функціонують механізми запобігання чи зменшення ступеня впливу погроз стабільності функціонування і розвитку підприємства
3.	В. В. <u>Белокуров</u>	Наявність конкурентних переваг, зумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів і організаційної структури підприємства до його стратегічних цілей і завдань
4.	Р. <u>Дапків</u>	Такий стан економічного розвитку суб'єктів господарювання (особи, держави, організації), який забезпечує йому гармонійний розвиток і ефективне використання шансів і усунення загроз
5.	Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьова, О. М. Ляшенко	Міра гармонізації в часі й просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів навколишнього середовища, які діють поза межами підприємства
6.	І. Л. <u>Плетникова</u>	Стан захищеності його діяльності від зовнішніх і внутрішніх загроз, а також здатність адаптуватися до існуючих умов, які не впливають негативно на його діяльність
7.	В. <u>Шликов</u> [16]	Стан захищеності <u>життєво</u> важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел небезпеки або економічних погроз

Джерело: [2, 3, 4, 5, 6, 7, 8]

Отже, виходячи з різних тлумачень великої кількості науковців даного поняття, ми можемо сказати, що під економічною безпекою підприємства варто розуміти комплексну характеристику, до якої належить загальний рівень захищеності потенціалу підприємства, як від загроз з зовні так і внутрішніх загроз, що в свою чергу забезпечує стійкість функціонування та ефективний і стабільний розвиток підприємства, а також потреба в управлінні з боку керівництва господарюючого суб'єкта.

Що стосується змісту даного поняття, то ми вважаємо, що воно містить в собі певну систему засобів, які забезпечують економічну стабільність, конкурентні переваги та стійкість підприємства, а також в подальшому впливають та забезпечують безпосередньо збільшенню рівня добробуту працівників підприємства.

Зокрема, економічну безпеку варто розглядати як оцінку ресурсного потенціалу та ступінь захищеності підприємства від негативного впливу зовнішнього середовища. В зв'язку з цим з року в рік зростає необхідність українських підприємств в забезпеченні власної економічної безпеки. При цьому велика увага приділяється питанням забезпечення фінансового та технічного захисту організацій. При ігноруванні вимог економічної безпеки завжди веде до негативних наслідків.

Головні цілі фінансової складової економічної безпеки підприємства наведено на рисунку 1.2.

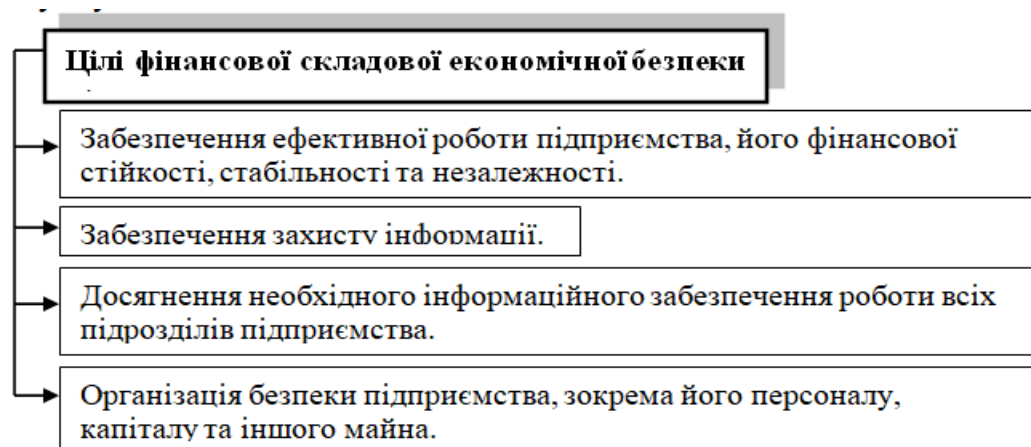


Рис. 1.2. Головні цілі фінансової складової безпеки підприємства

Економічна безпека підприємства залежить від ефективності захисту від загроз по окремим складовим зовнішнього і внутрішнього середовища які наведено на рис. 1.3.

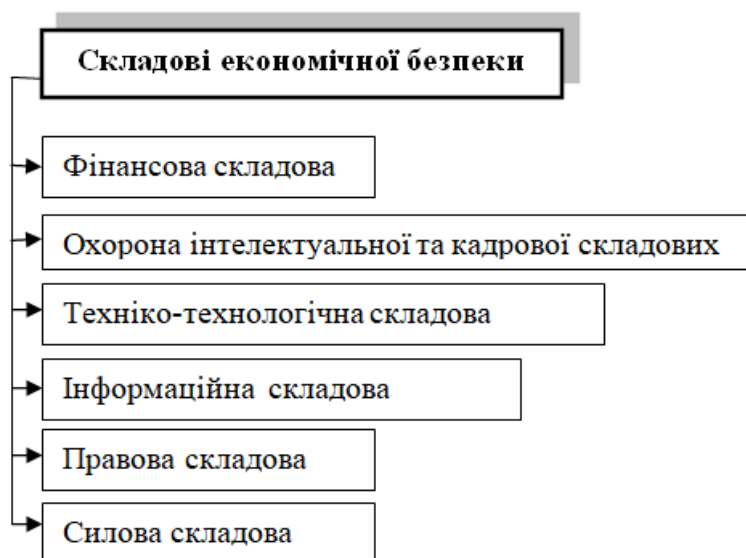


Рис. 1.3. Складові економічної безпеки

Джерело: складено за матеріалами [10, 11, 12, 13]

Серед перерахованих складових економічної безпеки підприємства саме фінансова є головною, оскільки фінанси відіграють ключову роль в економічній системі. Сам процес забезпечення фінансової безпеки варто розглядати як процес попередження та запобігання негативних впливів на економічну безпеку підприємства по різних аспектах його діяльності [10, 11].

Охорона інтелектуальної та кадрової складових економічної безпеки включає в себе такі напрямки, як цілеспрямований розвиток інтелектуального потенціалу підприємства та робота з персоналом підприємства та підвищення ефективності їх роботи [12].

Техніко-технологічна складова характеризує набір технологій, які застосовуються при роботі підприємства. Якість цих технологій в значній мірі впливає на ефективність діяльності підприємства в цілому, та відповідно і на економічну безпеку.

Інформаційна складова економічної безпеки входить до загального числа головних пріоритетів загальної безпеки підприємства. Під захистом інформації маємо на увазі використання правових, технічних та

організаційних мір [12].

Забезпечення правової складової економічної безпеки визначає ефективність правового забезпечення діяльності та дотримання чинних норм законодавства при досягненні цілей підприємства [13].

Силова складова економічної безпеки включає в себе: збереження майна підприємства від фізичної втрати чи зниження його вартості; фізичну безпеку працівників підприємства; силові акти інформаційної безпеки організації.

Під екологічною складовою розуміють зниження побічного впливу на навколишнє середовище під час діяльності підприємства [12].

Сучасні умови господарювання потребують комплексної системи економічної безпеки, яка здатна прогнозувати загрози. Вона повинна створюватися у відповідності із дотриманням вимог чинного законодавства та включати в себе наступні заходи:

- інформаційні – використання сучасних програм та технічних систем захисту інформації від несанкціонованого доступу;
- економічні – методи стимулювання і фінансування захисних засобів;
- адміністративні – створення служби безпеки;
- технічні – використання системи охорони з застосуванням сучасних технічних засобів [14].

До принципів системи економічної безпеки відносять: законність, економічна доцільність, комплексність, підконтрольність керівництву, безперервність, диференціація та координація, поєднання превентивних та реактивних заходів [15].

В переліку принципів системи фінансової складової економічної безпеки першочерговим є комплексність, складові елементи якої узагальнені в вигляді моделі (рис. 1.4).

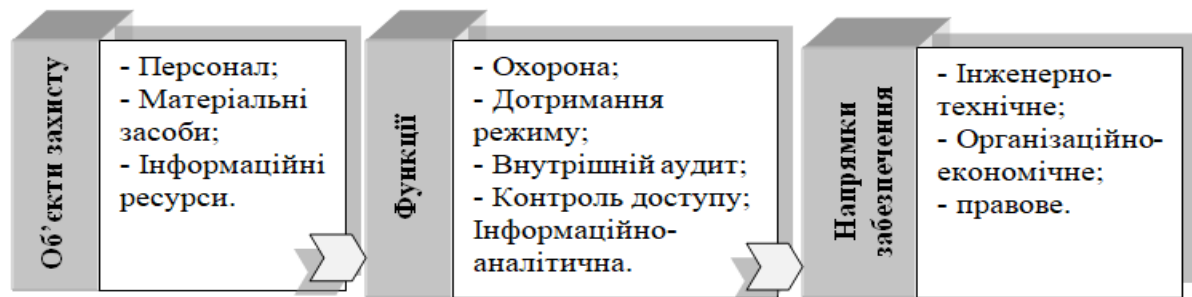


Рис. 1.4. Модель комплексної системи фінансової складової економічної безпеки підприємства

Джерело: складено автором

Методи гарантування економічної безпеки підприємства представлені на рис. 1.5.

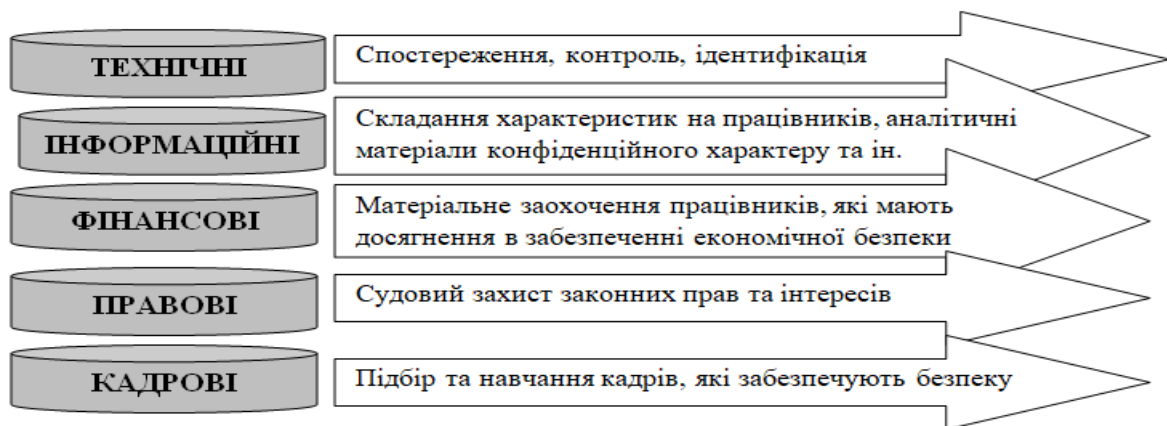


Рис. 1.5. Методи гарантування економічної безпеки

Джерело: складено автором

Засоби забезпечення безпеки підприємства наведені на рис. 1.6.

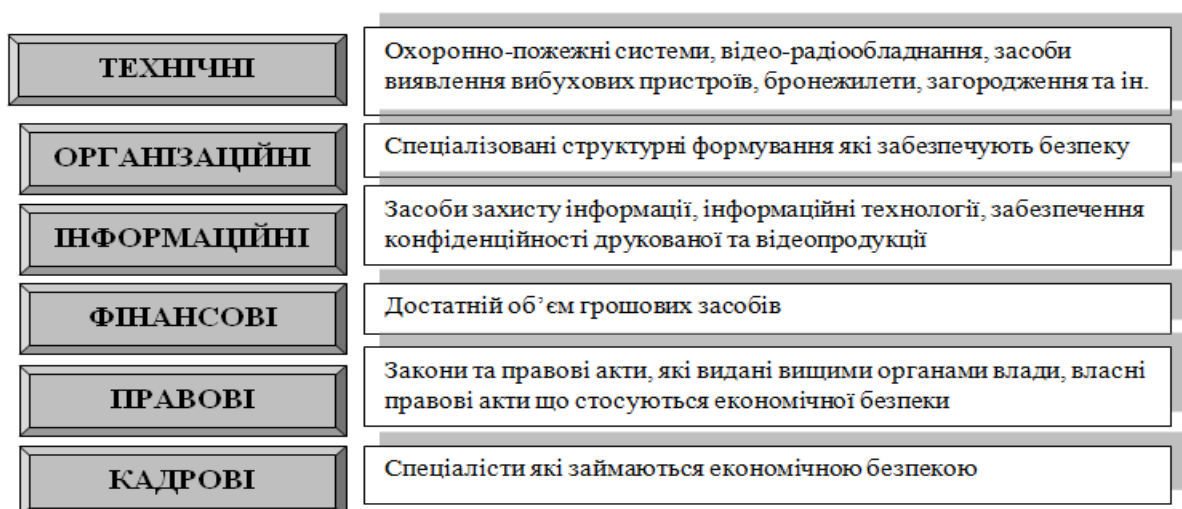


Рис. 1.6. Засоби забезпечення економічної безпеки підприємства

Джерело: складено автором

Згідно статистичних досліджень в 2020 році від економічних злочинів та шахрайства постраждали 51% українських організацій. Цей показник значно більший ніж у світі, який становить 47%. Якщо говорити про тенденцію даного показника то в 2018 році він складав 48% тобто іде інтенсивний ріст, а це негативне явище для розвитку бізнесу та економіки в цілому. Найбільш розповсюджені економічні злочини наведено на рис. 1.7.

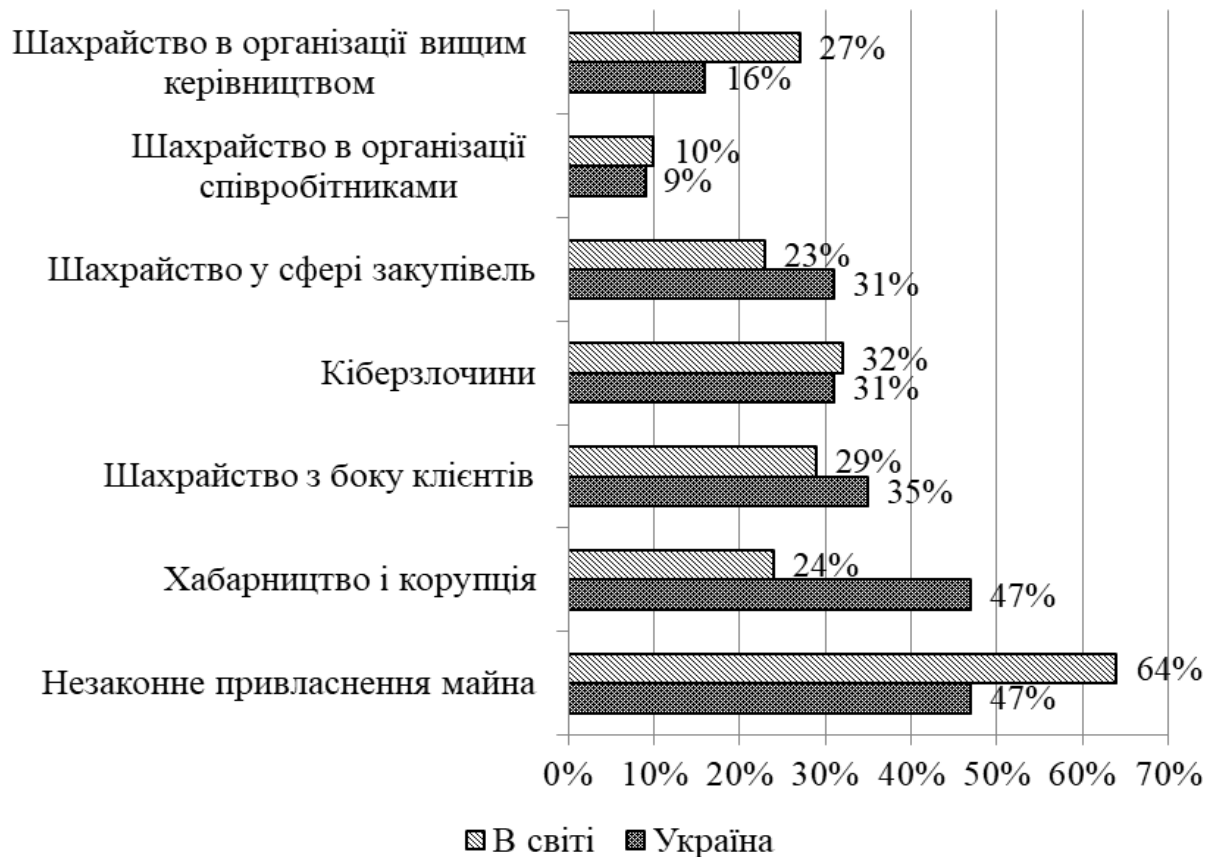


Рис. 1.7. Найбільш розповсюджені фінансово-економічні злочини в 2020 р.

Джерело: побудовано за матеріалами [16]

Також ми повинні розуміти, що шахрайство може з'явитися з будь якої сторони. Згідно всесвітнього дослідження економічних злочинів та шахрайства в 2020 році одним із найрозповсюдженіших джерел шахрайства є співробітники організації, це приблизно 37% і з них близько 27% припадає на шахрайство керівниками організацій. В українських реаліях, даний показник показує 25%, серед яких шахрайство керівників складає 16 %, а інших співробітників 9%.

На злочинні дії (шахрайство) зі сторони третіх сторін припадає в світі

39%, тоді як в Україні 41%. Що стосується змови між співробітником на третьою стороною, то тут показники такі: в світі – 20%, по Україні – 25% станом на 2020 рік [16].

Як правило зазначені вище дії співробітників та керівництва організацій досить важко прогнозувати, а відтак відстежувати та контролювати. А результати можуть бути досить серйозними і негативними для будь якої організації, та призвести до цивільних чи кримінальних справ проти організації чи причетних осіб. Таким чином, можна досить легко нашкодити репутації, а інколи і взагалі втратити бізнес в цілому.

Якщо говорити про фінансові наслідки від економічних злочинів то тут статистика досить невтішна як світова так і в Україні рис. 1.8.

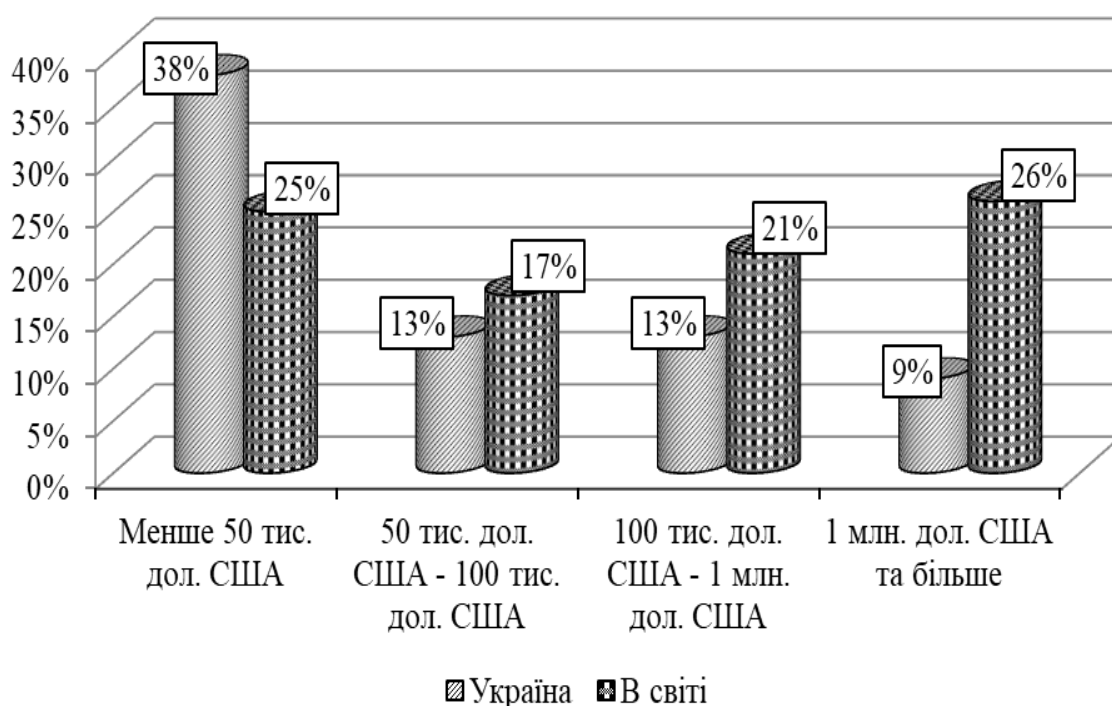


Рис. 1.8. Вартість шахрайства в світі та Україні станом на 2020 рік

Джерело: побудовано за матеріалами [16]

Виходячи з вищезазначеного можемо сказати, що наслідки від нехтування економічною безпекою бідь якою організацією можуть виходити далеко за рамки просто фінансових збитків, це може бути нанесена шкода і нематеріальним активам, або ж наприклад відносинам з важливими бізнес-

партнерами, в цілому репутації чи бренду. Всі ці перелічені фактори є надзвичайно важливими для будь якого господарюючого суб'єкта та його діяльності.

Тому необхідно пам'ятати, і це очевидно, що успіхів досягатимуть ті бізнес-організації, які приділяють увагу не тільки інвестиціям у підвищення ефективності діяльності, а також і в розробку та впровадження програмного забезпечення, інструментів та технологій щодо підвищення ефективності економічної безпеки та запобіганню шахрайства та злочинів.

Тому, стає очевидним, що запорукою успішного розвитку будь-якої організації є не лише інвестиції у підвищення ефективності її діяльності, а також – у розробку та впровадження програм, інструментів та технологій для боротьби з шахрайством та економічною злочинністю.

Таким чином, бачимо, що процес організації економічної безпеки підприємства – доволі трудомісткий та включає в себе велику кількість складових

1.2. Фактори та умови забезпечення економічної безпеки підприємства

Безпека підприємства залежить від різних факторів. Зокрема, нашкодити інтересам підприємства можна через недобросовісні дії конкурентів, або ж невиконанням партнерами, замовниками, постачальниками, клієнтами своїх зобов'язань, щодо сплати рахунків по контрактах чи постачанні товарів та іншого, а також через кризові явища в економіці, через непередбачувані зміни кон'юнктури ринку, стихійні лиха, надзвичайні випадки, в результаті управлінської некомпетентії, соціальної напруги та загалом несприятливої економічної політики країни.

Виходячи із зазначеного, ми можемо сказати, що фактори впливу на рівень безпеки підприємства можуть бути представлені наступним чином рис. 1.9.

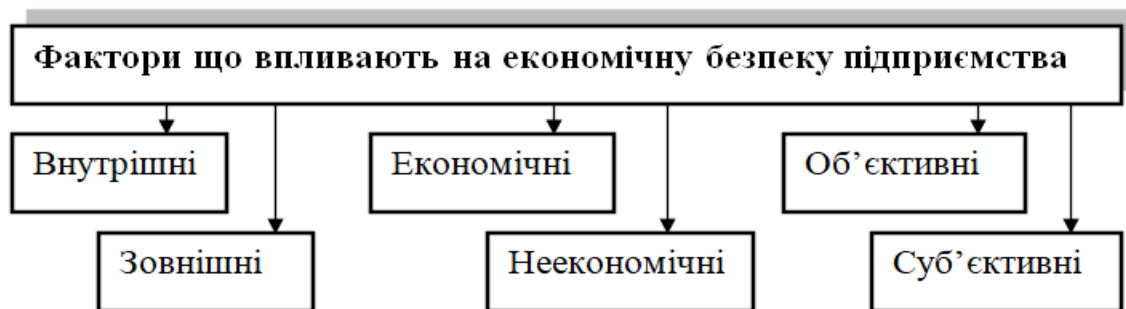


Рис. 1.9. Фактори впливу на фінансову складову економічної безпеки підприємства

Джерело: побудовано за матеріалами [17]

Всі ці фактори між собою дуже тісно пов'язані та переплітаються. Зокрема досліджуючи зовнішні фактори, необхідно відмітити, що вони стосуються: змін цілі діяльності; виробничої бази; управління підприємство; організації виробництва, праці та управління. Також під впливом зовнішніх факторів відбуваються основні процеси, що забезпечують розширене відтворення капіталу (інновації та інвестиції), а також інтенсивно формується ринкова позиція підприємства в цілому.

Тобто, під зовнішніми факторами ми розуміємо вплив зовнішнього середовища на організацію. Відповідно до різних наукових поглядів, що стосуються економічної безпеки підприємства, ми класифікуємо вплив зовнішнього середовища за певними ознаками, систематизуємо їх та представимо у вигляді рис. 1.10.

Існує три основних зовнішніх джерела загрози функціонування підприємства та зовнішнього середовища (конкурентного ринку).

Перше – це несприятлива для підприємства економічна політика держави. Маніпулювання держави з ціллю регулювання економіки через облікову ставку, валютний курс, ставками митного тарифу, податки та ін. можуть в деяких випадках суперечити виробничій, комерційній чи фінансовій політиці підприємства.

Реальну загрозу для підприємства також представляють адміністративні гоніння на ринку, насильницьке скорочення сфери товарно-грошових відносин, порушення законів з боку державних органів які

регламентують підприємницьку діяльність, перевищення ними своєї службової компетенції у взаємовідносинах з підприємством, необґрунтоване втручання в його виробничу, фінансову та комерційну діяльність, різні форми зазіхання на власність підприємства та ін.

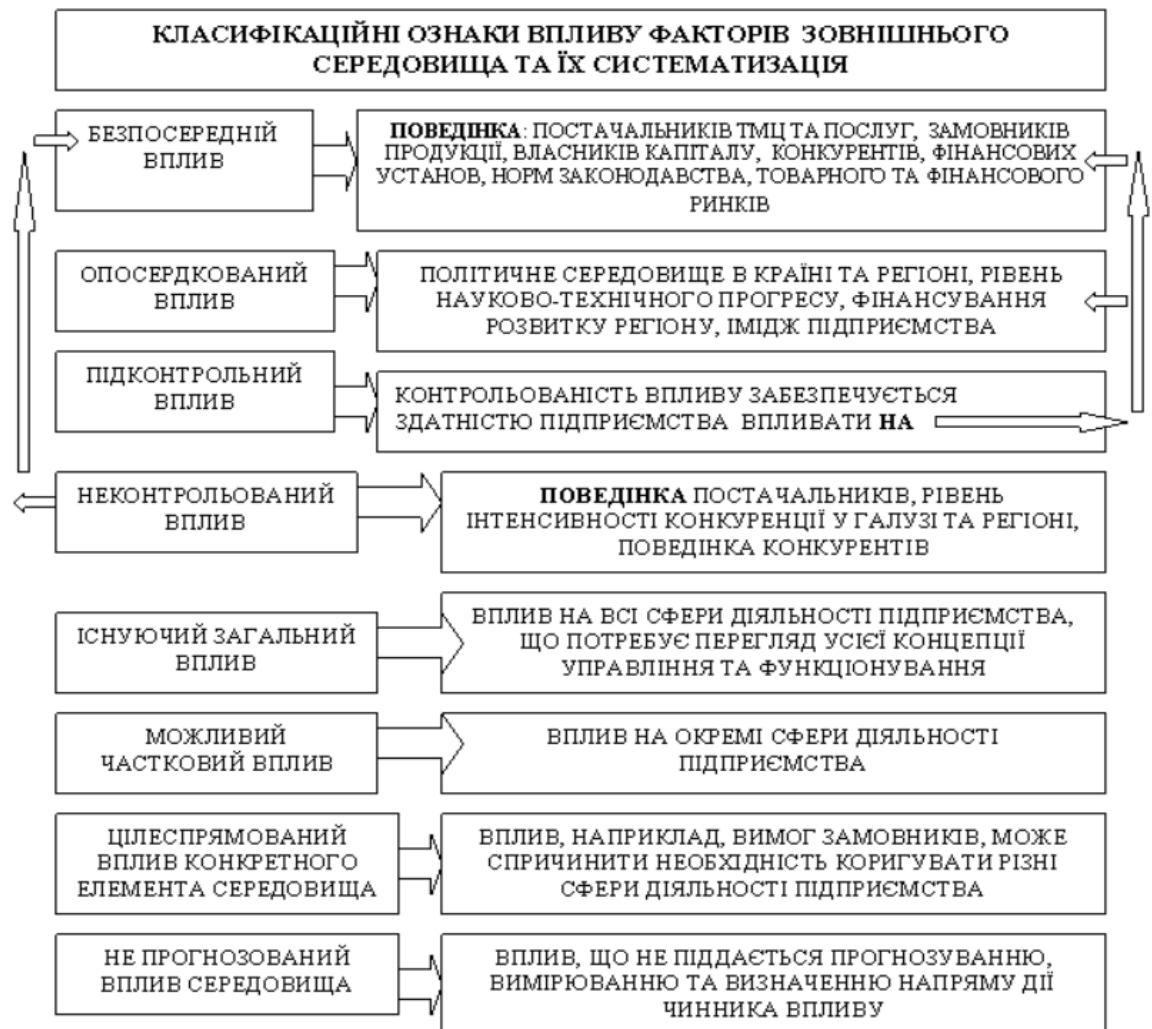


Рис. 1.10. Класифікаційні ознаки впливу факторів зовнішнього середовища та їх систематизація

Джерело: побудовано за матеріалами [17]

При виході на зовнішній ринок підприємство може піддатися негативному впливу та результату несприятливої економічної політики інших країн. Значну загрозу для розвитку підприємства можуть представляють політично вмотивовані рішення по згортанню чи обмеженню економічних зв'язків. Різного роду економічні санкції призводять до взаємної недовіри, та псують матеріальну основу взаємовідносин, також дестабілізують безпеку в галузі економіки не тільки на міждержавному рівні, а й в середині країни.

Друге – це дії інших господарюючих суб'єктів. Перш за все мова йде про недобросовісну конкуренцію. До недобросовісної конкуренції відносять такі дії як:

1) порушення прав конкуренції щодо промислової власності (сюди відносять: систематичне приховане використання найменувань конкурента; несанкціоноване виготовлення продукції конкурента; розкриття таємниці торгівлі та виготовлення конкурента; промисловий шпіонаж);

2) підриив репутації конкурента (сюди відносять: розповсюдження неправдивих свідчень, які дискредитують підприємство, його продукцію чи торговельну діяльність конкурента; порівняльна, шахрайська та неправдива реклама);

3) дезорганізація виробництва конкурентів шляхом зманювання та підкupu їх працівників та службовців щоб заволодіти таємницями торгівлі та виробництва;

4) інші недобросовісні дії (сюди відносять: дискримінація конкурентів; бойкоти, демпінг).

Третє – кризові явища в світовій економіці. Ці кризові явища «переливаються» від однієї країни до іншої через канали зовнішніх економічних зв'язків. Послідовна інтеграція України в світову економіку породжує залежність вітчизняних комерційних підприємств від економічних процесів які відбуваються в світі, це може бути якась структурна перебудова, падіння світових цін попиту чи цін на енергоносії та ін. По мірі втягування національної економіки в світовий відтворювальний процес посилюється її схильність до впливу зовнішніх факторів. Таким чином, в погоні за прибутковістю діяльності сучасне підприємство, забезпечуючи власну безпеку, повинно приділяти неослабний вплив динаміці попиту, політиці уряду та центрального банку, світовій політиці та міжнародній господарській кон'юктурі та ін.

Якщо з даного ракурсу характеризувати сучасний стан в Україні, то він, перш за все, визначається стійкістю по своїх темпах криміналізацією

суспільства та небувалим зростанням кримінального тероризму, який досить часто приймає політичний підтекст. При цьому національна економіка, в тому числі український приватний бізнес несуть великі втрати. Які ми детально розглядали в попередньому питанні роботи.

Щоб повністю розуміти ситуацію, яка склалася в національній економіці країни, необхідно враховувати такі особливості національного ринку як: структурне деформування національного господарства; розмахи промислового та комерційного шпіонажу (зі сторони різних суб'єктів, які використовують методи агентурного та технічного проникнення до комерційної таємниці); відсутність єдиної стратегії забезпечення безпеки підприємницьких структур; відсутність цивілізованих юридичних гарантій для реалізації комерційних інтересів підприємця.

Розглядаючи внутрішні фактори загроз, варто підкреслити, що найбільш розповсюдженими в українських реаліях отримали такі як: крадіжки; грабежі; розбій; шахрайство; вимагання; хабарництво; зловживання службовим положенням; посадова підробка; а також різні форми недобросовісної конкуренції та ін.

За результатами проведених досліджень нами представлено систематизацію та взаємозв'язок внутрішніх організаційно-економічних факторів впливу на економічну безпеку промислового підприємства у залежності від стадії життєвого циклу (рис. 1.11).

Також не варто забувати і про такі особливості вітчизняної економіки як: низька капіталізація фінансової системи; доволі високий рівень монополізації економіки; висока залежність від імпорту та сировинного експорту; низький рівень продуктивності праці та ін.

Варто окремо приділити увагу, зокрема, механізму конкуренції, особливо та, яка протирічить чесній промисловій та торговельній практиці. До речі, різними джерелами поняття «недобросовісна конкуренція» трактується по-різному. Згідно міжнародних правових норм виокремлюють три її види які представлено на рис. 1.12.

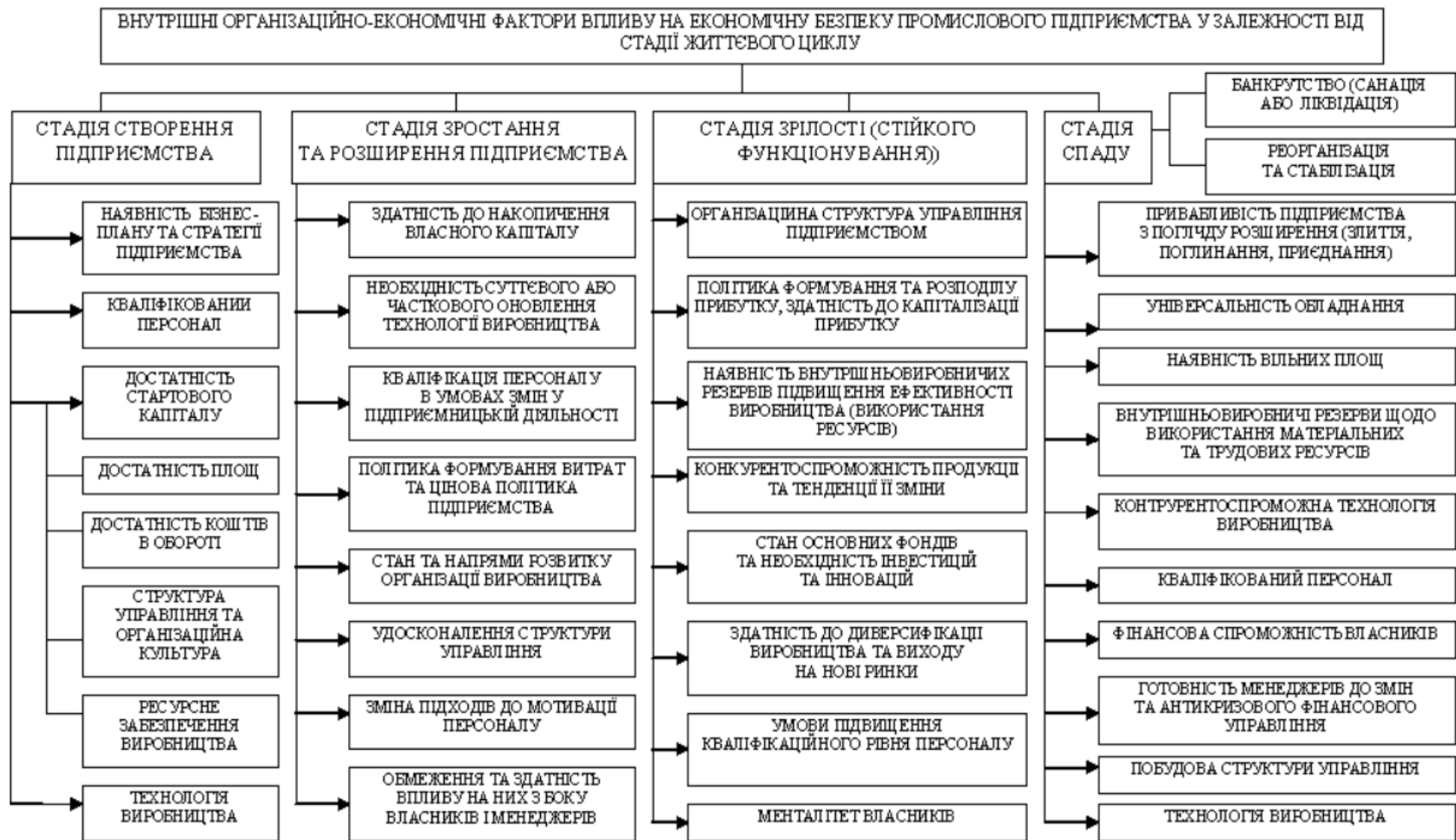


Рис. 1.11. Систематизація та взаємозв'язок внутрішніх організаційно-економічних факторів впливу на фінансову складову економічної безпеки промислового підприємства у залежності від стадії життєвого циклу

Джерело: побудовано за матеріалами **171**

Також не варто забувати і про такі особливості вітчизняної економіки як: низька капіталізація фінансової системи; доволі високий рівень монополізації економіки; висока залежність від імпорту та сировинного експорту; низький рівень продуктивності праці та ін.

Варто окремо приділити увагу, зокрема, механізму конкуренції, особливо тої, яка протирічить чесній промисловій та торговельній практиці. До речі, різними джерелами поняття «недобросовісна конкуренція» трактується по-різному. Згідно міжнародних правових норм виокремлюють три її види які представлено на рис. 1.12.

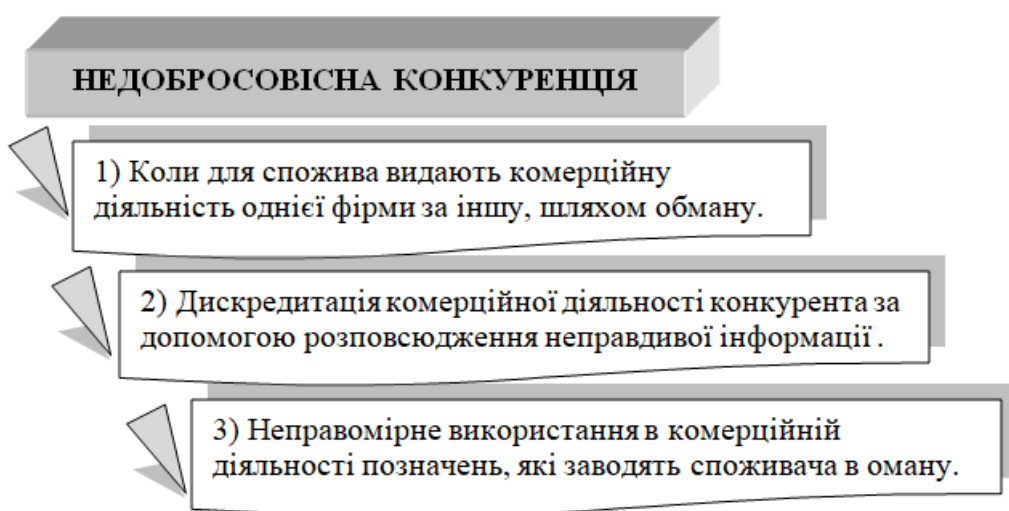


Рис. 1.12. Тлумачення поняття «недобросовісна конкуренція»

Джерело: побудовано за матеріалами **117**

Законодавчі акти які існують в розвинених країнах світу і стосуються товарних знаків, фірмовим найменуванням недобросовісної конкуренції визначають конкретну відповідальність за наступні дії: підкуп покупців конкурентів; виявлення комерційних таємниць конкурента шляхом шпідонажу чи підкупу його працівників; встановлення дискримінаційних комерційних умов; таємна змова на торгах та неофіційне створення таємних картелів; бойкотування торгівлі іншої фірми для протидії або недопущення конкуренції; продаж власних товарів нижче її вартості з наміром протидіяти конкуренції або придушити її (демпінг); навмисне копіювання товарів, послуг, реклами або ж інших аспектів комерційної діяльності конкурента.

Це ми розглянули деякі види недобросовісної конкуренції. Тепер розглянемо деякі її форми. Відомі три основні її форми рис. 1.13.

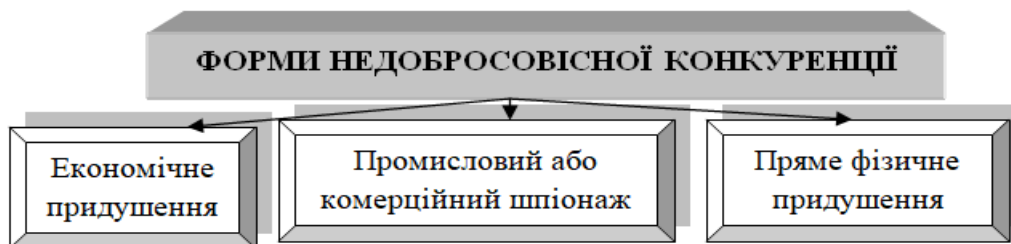


Рис. 1.13. Основні форми недобросовісної конкуренції

Джерело: побудовано за матеріалами [18]

Економічне придушення включає в себе різноманітні засоби та способи обмеження ділової активності, компрометацію фірм конкурентів, їх керівництва, шантажування їх персоналу, зрив угод, паралізація діяльності фірми шляхом використання ЗМІ та мафіозних зв'язків в державних органах влади.

Що стосується промислового та комерційного шпіонажу, то тут маємо на увазі завоювання комерційними таємницями конкурента для досягнення власної вигоди. Як правило, якщо інформація про конкурентів, яка надходить з офіційних каналів, не дає точної, та повної відповіді на питання, які цікавлять адміністрацію підприємства, то в такому випадку, не дивлячись на те, що більшість серйозних підприємців вважають, що застосовувати шпіонаж є неетично, все ж більшість вдаються до комерційного шпигунства. Шпигуни конкуруючих компаній часто використовують такі засоби, як:

- пряма пропозиція / «вербування в лоб»;
- підкуп;
- крадіжка;
- інші хитрощі.

Нині це зробити досить легко, оскільки на ринку з'являється безліч пристроїв та техніки яка допомагає підслуховувати та вести непомітне відео спостереження, що робить комерційне шпигунство набагато ефективнішим. Варто відмітити, що кошти, які пропонують недобросовісні конкуренти в заміन на потрібну їм цінну (таємну) інформацію, на багато перевищує

посадовий оклад працівника даного підприємства. Тому із впевненістю можна говорити, що підписка про нерозголошення комерційної таємниці не є гарантом повного її збереження.

Пряме фізичне придушення являє собою злочинні зазіхання на життя та здоров'я персоналу підприємства. До основних методів фізичного придушення конкурентів відносять: організація пограбувань та розбійних нападів на офіси; виробничі та складські приміщення, викрадення вантажів і т. ін.; знищення матеріальних цінностей та нерухомості конкурента шляхом підпалу і т. ін., фізичне знищення (ліквідація, усунення) керівництва конкурентів.

1.3. Критерії та показники оцінки рівня економічної безпеки підприємства

Однією з головних цілей моніторингу економічної безпеки підприємства є діагностика його стану за визначеною системою показників, які діляться на такі три групи як: індикатори виробництва; фінансові індикатори; соціальні індикатори. Розглянемо, що характеризує кожен з індикаторів.

Перша група, це індикатори виробництва, які досліджують за такими показниками:

- динаміка виробництва (зростання, спад, стабільний стан, темпи змін);
- реальний рівень завантаження виробничих потужностей;
- темпи оновлення основних виробничих фондів (реновації);
- стабільність виробничого процесу (ритмічність, рівень завантаженості протягом певного часу);
- питома вага виробництва у ВВП (для особливо великих підприємств-монополістів);
- оцінка конкурентоспроможності продукції;
- структура та технічний ресурс парку машин та обладнання.

Друга група, це фінансові індикатори, які аналізуються за такими показниками як:

- обсяг «портфеля» замовлень (загальний обсяг запланованих продажів);
- фактичний та необхідний обсяг інвестицій (для підтримки та розвитку наявного потенціалу);
- рівень інноваційної активності (обсяг інвестицій у нововведення);
- рівень рентабельності виробництва;
- фондівдача (капіталомісткість) виробництва;
- прострочена заборгованість (дебіторська та кредиторська);
- частка забезпеченості власними джерелами фінансування оборотних коштів, матеріалів, енергоносіїв для виробництва.

Третя група, це соціальні індикатори, а саме:

- рівень оплати праці по відношенню до середнього показника промисловості або економіки в цілому;
- рівень заборгованості із зарплати;
- втрати робочого часу;
- структура кадрового потенціалу (вікова, кваліфікаційна).

Стан безпеки необоротних та оборотних активів підприємства, таких як основні засоби (будівлі споруди, технічне обладнання, комунікації, транспорт), нематеріальні активи, запаси та витрати сировини, основних та допоміжних матеріалів, (які використовуються в основному та допоміжному виробництві), коштів, має забезпечувати:

- по-перше, зниження величини розкрадань та втрат з причин невиробничого характеру та максимальна ефективність цільового їх використання;
- по-друге, перешкодити незаконному вивезенню активів;
- по-третє, всебічне опрацювання питань безпеки під час укладення великих угод.

Забезпечення безпеки фінансових ресурсів промислових підприємств,

включаючи виручку від реалізації, позареалізаційні доходи, прибуток, залучені фінансові ресурси, інвестиції тощо. - все це може бути здійснено за допомогою наступних заходів:

1) ефективне управління фінансовими потоками, включаючи фінансовий менеджмент та податкове планування, податковий менеджмент, а також прогнозування та планування у оподаткуванні;

2) жорсткий фінансовий контроль над їх використанням, включаючи внутрішній аудит, консалтинг.

Економічна безпека вища на тих підприємствах (фірмах), які не тільки знають, що має бути вироблено, де і за якою ціною продано, але і як раціонально організовувати свій бізнес, щоб досягти поставленої мети з найменшими затратами та втратами. Здійснюючи керівництво підприємством (фірмою), необхідно брати до уваги всю сукупність керованих параметрів (інструментів маркетингу) та обмежень зовнішнього середовища. Тому до сфери управління економічною безпекою відносяться також питання стабільної роботи підприємства (фірми), пов'язані з формуванням витрат та цін на готову продукцію, з кругообігу коштів підприємства, з утворення та витрачання його матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, із забезпечення розрахунків із діловими партнерами, банками, бюджетом.

Донедавна у вітчизняній теорії та практиці було прийнято виділяти у межах єдиного обліку такі його класифікаційні групи, як фінансовий та управлінський облік. Водночас, у ринкових економічних системах існує низка об'єктивних причин з урахування забезпечення економічної безпеки, через які, єдиний системний облік доцільно поділяти на його «фінансову» та «управлінську» складові.

Основним завданням фінансового відділу на підприємстві (фірмі), що працює в умовах ринку є своєчасне забезпечення численних користувачів специфічною економічною інформацією. Достовірна економічна інформація допомагає в умовах невизначеності та ризику приймати відповідальні та ефективні управлінські рішення, здатні суттєво вплинути на майбутнє

фінансове становище підприємства, на матеріальний добробут його власників (акціонерів), його керівників (менеджерів) та найманих працівників, а також на величину надходження коштів до державного бюджету.

Вся сукупність інформації, що формується обліково-аналітичною функцією на будь-якому підприємстві (фірмі), поділяється на такі основні категорії які наведено на рис. 1.14.

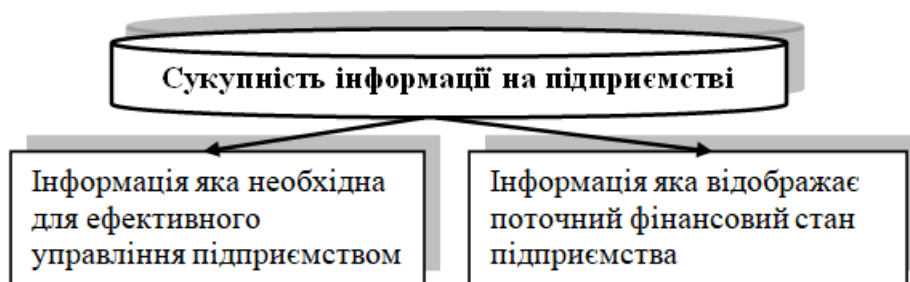


Рис. 1.14. Основні категорії інформації на підприємстві

Джерело: побудовано за матеріалами [10].

1) Інформація, яка необхідна для ефективного управління підприємством (фірмою). Вона використовується керівництвами (менеджерами) і необхідна для забезпечення поточного та оперативного управління виробничо-господарською діяльністю та контролінгом. Ця інформація включає дані про величину витрат на виробництво та реалізацію продукції, собівартість одиниці продукції, величину очікуваних доходів і витрат в результаті здійснення планованих господарських та маркетингових операцій, контрактів, угод, інвестицій, прогнозування збуту та рівня рентабельності товарів ринкової новизни, що перебувають на стадії освоєння її випуску.

Ця інформація формується у межах управлінського (чи виробничого) бухгалтерського обліку. У більшості випадків вона відноситься до інформації, що становлять комерційну таємницю. Як правило, усередині самого підприємства (фірми) обсяг управлінської інформації для керівників різних рівнів обмежений лише рамками їхньої безпосередньої компетенції. Доступ до різних видів іншої управлінської інформації, яка пов'язана із

здійсненню ними своїх функціональних обов'язків, часто буває обмеженою.

2) Інформація, що відображає поточний фінансовий стан підприємства (фірми), тобто, величину та структуру його активів (майна) та джерел їх утворення, розмір залучених в обіг матеріальних та фінансових ресурсів та ефективність їх використання тощо.

Формування такого роду інформації здійснюється у рамках фінансового бухгалтерського обліку. Частина цієї інформації може також становити комерційну таємницю. Фінансова ж звітність стандартизована і складається у суворій відповідності до спеціальних загальноприйнятих державних вимог, і доступ до неї, як правило, вільний. Ця інформація використовується також і для внутрішньо-фірмового управління керівництвом підприємства та менеджерами різних рівнів, що забезпечують його економічну безпеку.

Незважаючи на існуючі відмінні риси управлінського та фінансового обліку, слід мати на увазі їх єдину основну функцію в загальній системі управління підприємством і в єдиному процесі прийняття управлінських рішень. Такою функцією є інформаційне (перспективне та/або ретроспективне) відображення економічного та фінансового стану підприємства через систему спеціальних показників.

Для розрахунку всіх необхідних економічних показників, які найбільш повно характеризують стан економічної безпеки підприємства, необхідно розробити ряд наступних документів, у кожного з яких своє призначення:

- прогноз обсягів реалізації (продажів) покликаний дати уявлення про ту частку ринку, яку передбачає зайняти продукція, що випускається підприємством (надаються послуги);

- баланс фінансових витрат і надходжень, тобто, визначення сумарних доходів та витрат, пов'язаних з реалізацією конкретного виду продукції (послуг) на базі «ноу-хау» (комерційної таємниці), уточнення необхідності залучення позикових коштів, перевірки синхронності надходження та витрачання коштів. Таким чином, цей документ дозволяє перевірити

майбутню ліквідність підприємства та розрахувати маржу безпеки;

- зведений баланс активів і пасивів (фінансова звітність), що дозволяє оцінити, які суми планується вкласти у активи різних типів і за рахунок яких пасивів підприємство (фірма) збирається фінансувати виробництво чи придбання цих активів. Таким чином, даний баланс виступає індикатором фінансового стану підприємства, його платоспроможності.

За окремими показниками фінансового стану підприємства у світовій практиці визначились нормативи оптимальних величин економічної безпеки, наприклад:

- співвідношення власних і позикових коштів має бути в пропорції 1:1;
- ліквідність - на рівні 1 і вище;
- коефіцієнт покриття короткострокових зобов'язань оборотними коштами – 2;
- забезпеченість нерухомістю - наближене до 1;
- чиста рентабельність капіталу – повинна бути вище відсотка за банківський кредит.

Одним з показників платоспроможності служить показник відношення оборотних засобів до короткострокової заборгованості. Насправді це співвідношення має становити 2:1, що означає, що короткострокові зобов'язання двічі перекриваються активами.

Іншим показником платоспроможності підприємства є відношення довгострокової заборгованості до власного капіталу фірми. У нормі це співвідношення повинне становити 0,65 і менше.

Первинний аналіз фінансової складової економічної безпеки організації проводиться за даними її бухгалтерського балансу (форма № 1) та звіту про фінансові результати (форма № 2).

Він необхідний, щоб розуміти, в якому положенні знаходиться організація в той чи інший проміжок часу та для ефективного управління з метою забезпечення її фінансово-господарської стійкості.

Стан фінансової безпеки організації характеризують багато показників,

які можна, виходячи, з їхнього призначення об'єднати в такі чотири групи, які показано на рис. 1.15.



Рис. 1.15. Показники стану фінансової безпеки підприємства

Джерело: побудовано за матеріалами [...]

1) Показники платоспроможності характеризують можливість організації у певний момент часу розрахуватися з кредиторами власними засобами.

- Коефіцієнт кредитоспроможності розраховується, як відношення власних коштів до довгострокового позикового капіталу.
- Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховується як відношення різниці грошових коштів та короткострокових вкладень до короткострокової заборгованості.
- Проміжний коефіцієнт покриття розраховується як відношення суми грошових коштів, короткострокових фінансових вкладень та дебіторської заборгованості до короткострокової

заборгованості.

- Загальний коефіцієнт покриття розраховується як відношення оборотних засобів до короткострокової заборгованості.

Підприємство вважається платоспроможним, якщо ці показники не виходять за межі наступних граничних значень:

- Коефіцієнт ліквідності = 0,2 - 0,3;
- проміжний коефіцієнт покриття = 0,7 – 0,8;
- загальний коефіцієнт покриття = 2,0 – 2,5.

Ліквідність та платоспроможність нетотожні один одному.

2) Показники фінансової стійкості характеризують рівень захищеності залученого капіталу.

- Коефіцієнт незалежності розраховується як відношення власних коштів до власних основних засобів.
- Частка позикових коштів розраховується як відношення суми заборгованості до основних власних коштів.
- Співвідношення позикових та власних коштів розраховується як відношення суми заборгованості до власних коштів.

У країнах із розвинутою ринковою економікою встановлено граничні значення цих показників:

- Коефіцієнт власності повинен бути $> 0,7$;
- Коефіцієнт позикових коштів повинен бути $< 0,3$;
- Коефіцієнт позикових та власних коштів повинен бути < 1 .

3) До показників ділової активності відносяться: загальний коефіцієнт оборотності; швидкість обігу; оборотність власних коштів.

- Загальний коефіцієнт оборотності розраховується як відношення виручки від реалізації продукції до вартості майна.
- Швидкість обігу розраховується як відношення виручки від реалізації продукції до власних коштів.
- Оборотність власних коштів розраховується як відношення виручки від реалізації продукції до середньомісячної

дебіторської заборгованості.

Для характеристики ділової активності підприємства застосовуються й інших показників. У країнах із розвинутою ринковою економікою за найважливішими показниками ділової активності встановлюються загальні нормативи та за галузями. Зазвичай, такі нормативи відбивають середні фактичні значення цих коефіцієнтів. Так, у більшості країн такі нормативи:

- Загальний коефіцієнт оборотності капіталу – 3;
- Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості - 4,9;
- Нормативом оборотності запасів є 3 обороти, тобто 120-122 днів;
- Нормативом оборотності дебіторської заборгованості – 4,9 або приблизно 74 дні.

Середню вартість активів та пасивів за певний період розраховують як середню хронологічну за щомісячними даними; якщо у розпорядженні фінансового аналітика є лише річний баланс, застосовується спрощений прийом: середня із сум даних на початок і на кінець періоду.

4) Показники оцінки рентабельності. Для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства найчастіше використовують відносні показники – показники рентабельності (дохідності, прибутковості).

Рентабельність – це ступінь дохідності, вигідності, прибутковості бізнесу. Вона вимірюється за допомогою цілої системи відносних показників, що характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, дохідність різних напрямків діяльності (виробничої, комерційної, інвестиційної), вигідність виготовлення окремих видів продукції та послуг.

- Рентабельність майна підприємства розраховується як відношення чистого прибутку до середньої вартості активів помножене на 100%.
- Рентабельність власних коштів розраховується як відношення чистого прибутку до середньої вартості власних коштів помножене на 100%.

- Загальна рентабельність виробничих фондів розраховується як відношення чистого прибутку до середньої вартості виробничих фондів помножене на 100%.
- Норма балансового прибутку розраховується як відношення балансового прибутку до чистого об'єму продажів помножене на 100%.
- Чиста норма прибутку розраховується як відношення балансового прибутку до чистого об'єму продажів.

Оцінюючи стан справ, і навіть планування майбутніх дій керівництво підприємства дуже рідко спирається лише на дані підсумкового річного звіту. Це пояснюється тим, що результати оцінки стають доступними лише за кілька місяців після закінчення господарського року. Різні характеристики піддаються змінам.

Щоб постійно стежити за фінансовою безпекою підприємства, керівництву потрібні індикатори, що дозволяють швидко визначити зміни. У практичній діяльності найбільш змістовні квартальні, щомісячні або навіть щоденні проміжні звіти, що оцінюються за тими самими методиками, що й щорічні. При належній щільності та взаємопов'язаності саме короткострокові аналізи можуть швидко виявити слабкі та сильні сторони становища підприємства та дати необхідні відправні точки для коригувальних заходів. З відкритих річних підсумкових звітів слід брати таку інформацію:

- параметри діяльності підприємства, які передують банкрутству або забезпечують інтенсивний розвиток підприємства;
- наявність реальної можливості відновити (або втратити) свою платоспроможність протягом певного періоду;
- причини фінансової нестійкості підприємства, що призвели до його неплатоспроможності;
- стан ліквідності активів підприємства та їх структури.

При аналізі фінансової складової діяльності підприємства (фірми) з допомогою цих коефіцієнтів можна використовувати такі рекомендації:

1) Якщо значення всіх коефіцієнтів вище наведених цифр, можна зробити висновок, що підприємство працює ефективно.

2) Якщо значення якогось із коефіцієнтів дещо нижче за рекомендований рівень, то він повинен бути під постійним контролем з боку керівництва підприємства.

3) Якщо значення коефіцієнтів нижче за рекомендовані рівні, то керівництву підприємства слід проаналізувати продуктивність усіх статей активу, ефективність маркетингових заходів.

У разі, якщо більшість коефіцієнтів буде суттєво нижчою за рекомендовані рівні, необхідно серйозно зайнятися аналізом усієї фінансової діяльності підприємства.

Підводячи підсумок, зазначимо, що аналіз економічної безпеки підприємства тісно переплітається з його фінансовою спроможністю та становищем на ринку. Також економічна безпека залежить від багатьох чинників, як внутрішніх та і зовнішніх. Тому при аналізі економічної безпеки підприємства, а також розробці заходів щодо її підвищення необхідно враховувати безліч моментів.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА, АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ПРОФІ СТАН»

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Досліджуване нами підприємство ТОВ «ПРОФІ СТАН» було створене на базі гіганта по виготовленню сільськогосподарської техніки, заводу ВАТ «Червона зірка», ще в 2007 році. ТОВ «ПРОФІ СТАН» унаслідувало від гіганта всі якості та традиція діяльності та виробництва, і також стало провідним підприємством з виготовлення техніки сільськогосподарського призначення в центрі України. Для забезпечення такої масштабної діяльності підприємство розмістилося на 5800 м² виробничих площ та має в своєму розпорядженні понад сотні різноманітного технологічного устаткування. Все це дозволяє підприємству виконувати різні за характером роботи та замовлення щодо обробки металу, пресові роботи, зварювання, різного роду вантажопідйомні роботи та ін.

Підприємство також виконує роботи які пов'язані з виготовленням документації на різні процеси виробництва, оскільки в своїй структурі має виробниче (технологічне) бюро.

Підприємство має право займатися різними видами діяльності, перелік яких досить широкий і в повній мірі з ними можна ознайомитися в Статуті підприємства, але ми виокремимо тільки головні, а саме:

- 1) має право на проектування та виготовлення різної (згідно замовлень) сільськогосподарської техніки;
- 2) має право на проектування, виготовлення та встановлення складних металоконструкцій;
- 3) має право на проектування, виготовлення різного роду нестандартного устаткування, комплексів та агрегатів;

- має право на виконання капітального ремонту металообробного, ковальсько-пресового, підйомно-транспортного та інших видів обладнання, сільгосптехніки.

Виробничі потужності підприємства розташовані за адресою: Україна, м. Кропивницький, вул. Київська, 2-Б. В компанії постійно працює близько 90 працівників.

Підприємство «ПРОФІ СТАН» відоме своїми висококваліфікованим інженерно-технічним персоналом, який уміло працює на сучасному обладнанні з розкроювання, гнуття, штампування, фрезерування, зварювання та термообробка металу. Висококваліфікований персонал та сучасне обладнання можуть задовольнити найвибагливішого клієнта. Також, вся продукція сільськогосподарського призначення, яка виготовляється на підприємстві підпадає під програму компенсації до 40% вартості при купівлі, як вітчизняний виробник.

Розглянемо більш детально характеристику досліджуваного підприємства. Згідно загальних положень, Товариство створене на підставі: Закону України "Про господарські товариства", Цивільного та Господарського кодексу України, відповідно до рішення Загальних зборів засновників Товариства для здійснення підприємницької діяльності та отримання прибутку на основі повного господарського розрахунку, самофінансування та самоокупності. Також Товариство в своїй діяльності керується чинним законодавством України, Статутом, а також внутрішніми правилами, регламентами та іншими локальними актами Товариства. Згідно Статуту підприємства здійснюється регулювання правовідносин учасників Товариства, форми та засоби господарської діяльності, порядок формування його майна, розподіл прибутку, відшкодування збитків, а також інші питання діяльності.

З моменту державної реєстрації досліджуване нами Товариство набуло статусу юридичної особи, і свою діяльність провадить на основі Статуту. Також Товариство має самостійний баланс. В установах банку має валютний,

розрахунковий та інші рахунки. Також на підприємстві є печатка з власним найменуванням підприємства та його емблемою, різні штампи для документообігу та бланки, власний логотип, торговельна марка та іншу атрибути юридичної особи.

В Статуті підприємства більш детально прописано, які покладені зобов'язання на підприємство, що може здійснювати в своїй діяльності, та на що має право і як несе свою відповідальність під час діяльності (Додаток А).

Основні цілі діяльності Товариства наведено на рис. 2.1.

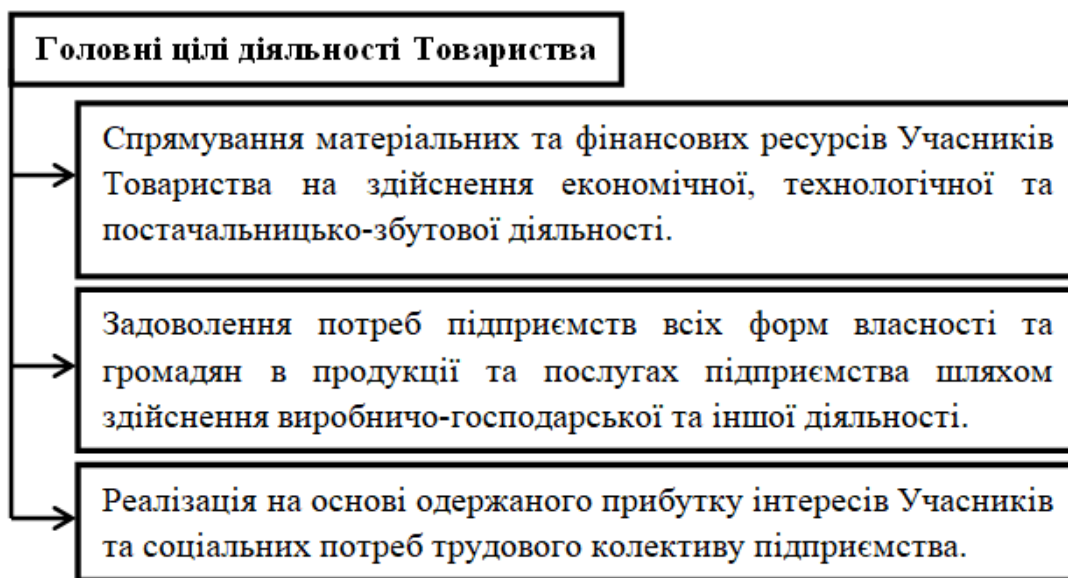


Рис. 2.1. Ключові цілі діяльності ТОВ «ПРОФІ СТАН»

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

Чим має право займатися підприємство наведено в Статуті підприємства (Додаток А), а основні види діяльності нами вже згадувались в роботі.

Що стосується предмету діяльності підприємства, то це господарська діяльність з виконання робіт, надання послуг, виробництва продукції і товарів.

Розглядаючи статутний капітал досліджуваного нами підприємства, можемо сказати що його розмір становить 2443037,00 грн., з яких 40000,00 грн. внесені грошовими коштами, а 2403037,00 грн. – рухомим та нерухомим майном.

Також на підприємстві є Резервний фонд, розмір якого складає 25% зазначеного Статутного капіталу. Цей резервний фонд щороку поповнюється за рахунок відрахувань в розмірі не менше 5% від суми чистого прибутку підприємства. Резервний фонд було створено, в першу чергу, для покриття непередбачуваних витрат (збитків) які можуть виникнути на підприємстві. Витрачатися кошти з фонду можуть тільки в разі розпорядження Загальних зборів Учасників. Крім Резервного (страхового) фонду підприємство має право створювати і інші фонди. Порядок створення таких фондів, їх використання, поповнення та ліквідація на підприємстві регулюється спеціальним положенням, яке затверджується на Загальних зборах Учасників.

Учасники Товариства у межах вартості своїх вкладень несуть ризики щодо можливих збитків, які можуть бути в результаті діяльності, але не відповідають за зобов'язаннями підприємства. Згідно правил та порядку які прописані в Статуті підприємства, будь які рішення, що стосуються майна підприємства приймаються Учасниками спільно. Що стосується матеріальної відповідальності інших посадових осіб та працівників підприємства, то вона здійснюється згідно правил та порядку, встановленому законодавством України про працю.

На підприємстві вищим органом управління є Загальні збори учасників. В разі якщо до складу Учасників будуть вводиться нові особи, то вони також будуть входити до складу вищого органу управління. Голову загальних зборів Учасників на підприємстві обирають між учасники на річний термін. Головними завданнями Голови Загальних зборів Учасників є:

- організація скликань та проведення зборів;
- підготовка питань, що підлягають розгляду;
- фіксація рішень зборів у книзі протоколів;
- та ін.

Книга протоколів на вимогу Учасників зборів повинна бути представлена в будь-який час для ознайомлення. Також на вимогу Учасників,

Голова повинен видавати посвідчені ним витяги з книги протоколів. Під час голосувань та прийнятті рішень на Загальних зборах Учасників, кожен Учасник Товариства має кількість голосів пропорційну його частки у Статутному капіталі. Питання які відносять до компетенції Загальних зборів наведені в Статуті підприємства.

Трудовий колектив підприємства формують усі громадяни, які перебувають у трудових відносинах з підприємством. Також, члени трудового колективу мають право бути Учасниками Товариства. Згідно з чинним законодавством, інтереси трудового колективу представляє профспілковий комітет. Колективний трудовий договір є головною формою щодо регулювання відносин між адміністрацією підприємства та трудовим колективом.

Якщо з вини підприємства було завдано шкоду працівникові то відповідно воно несе відповідальність за цю шкоду, а також зобов'язується забезпечувати безпечні умови праці. Також підприємством проводиться професійна підготовка та перепідготовка кадрів. За погодженням між органом який представляє трудовий колектив (наприклад профспілка) та адміністрацією підприємства, можуть встановлюватись додаткові пільги для працівників, за рахунок коштів підприємства.

На підприємстві здійснюється оперативний та бухгалтерський облік результатів діяльності. Також відділами бухгалтерії ведуться статистична звітність у встановленому порядку. Підприємство несе відповідальність за її достовірність та відповідно звітує перед державними органами згідно з установленними формами та строками.

Внесення зміни до Статуту Товариства відноситься до компетенції вищого органу Товариства тобто Загальні збори Учасників. Рішення Загальних зборів учасників підприємства з питань внесення змін до Статуту Товариства приймається більш як 50% голосів Учасників від загальної їх кількості. Всі зміни до Статуту оформляються окремим доповненням до нього або шляхом затвердження Статуту в новій редакції. Зміни та

доповнення до Статуту підприємства підлягають державній реєстрації з дотриманням вимог чинного законодавства.

Припинення діяльності Товариства відбувається шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділ, перетворення) чи ліквідації. Деталі по кожній із форм реорганізації та ліквідації прописані в Статуті підприємства.

2.2. Стан та аналіз основних техніко-економічних показників діяльності підприємства

В розрізі досліджуваної теми надзвичайно важливим є дослідження техніко-економічних показників підприємства. головним завданням даного аналізу, це з'ясувати наскільки ефективно на підприємстві іде використання його активів, а також чи в повній мірі відображаються всі доходи та видатки. По результатах проведеного аналізу можна провести оцінку діяльності підприємства за встановлений проміжок часу, в нашому випадку це п'ять років (з 2016 року по 2020 рік). Також це дає змогу з'ясувати які фактори позитивно чи негативно впливають на загальні техніко-економічні показники діяльності підприємства.

Для проведення аналізу загальних техніко-економічних показників підприємства джерелом інформації настане бухгалтерська звітність малого підприємництва, особливість її в тому, що в одному звітному документі їх поєднується два, а саме Баланс та Звіт про фінансові результати також ми використаємо і Звіт з праці за період з 2016 року по 2020 рік.

Спочатку проведемо аналіз активів та пасивів Балансу підприємства за досліджуваний період

Першим етапом стане проведення аналізу активів підприємства ТОВ «ПРОФІ СТАН» який наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Аналіз структури та динаміки активів підприємства як фінансової
складової економічної безпеки

Показники	На кінець року					Абс. відх. 2020-2016
	2016	2017	2018	2019	2020	
1	2	3	4	5	6	7
I. Необоротні активи						
Основні засоби	4515,7	5130,4	4707,4	5621,5	6533,7	2018,0
первісна вартість	7120,8	8522,7	8841,6	10440,5	11945,2	4824,4
знос	2605,1	3392,3	4134,2	4819,0	5411,5	2806,4
Усього за розділом I	4515,7	5130,4	4707,4	5621,5	6533,7	2018,0
II. Оборотні активи						
Запаси	5023,4	9289,2	13107,0	13648,0	12856,1	7832,7
у тому числі готова продукція	838,2	4686,9	5827,4	6439,2	5302,5	4464,3
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	2240,0	3498,6	3654,0	2403,5	3569,5	1329,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	3,8	249,1	-	0,8	1,7	-2,1
у тому числі з податку на прибуток	-	-	-	0,8	0,5	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1259,7	1092,2	864,9	397,6	412,1	-847,6
Гроші та їх еквіваленти	3778,8	3045,0	3174,9	3617,3	3928,0	149,2
Витрати майбутніх періодів	10,0	37,7	37,7	37,7	37,7	27,7
Інші оборотні активи	48,5	150,9	96,9	141,4	119,0	70,5
Усього за розділом II	12364,2	17362,7	20935,4	20246,3	20924,1	8559,9

Джерело: складено автором за даними Додатків Б,В,Г,Д,Е.

Із проведеного аналізу та структури динаміки активів підприємства бачимо, що в розділі необоротних активів, вартість основних засобів за досліджувані роки значно збільшилась на 2018,00 тис. грн., виходячи з цього знос теж збільшився. Що стосується оборотних активів, то тут видно, що запаси на підприємстві значно збільшилися, з 5023,4 тис. грн. в 2016 році до 12856,1 тис. грн. в 2020 році, ріст становить 7832,7 тис. грн. Левову частку серед запасів займає сировина та матеріали – 59%, на готову продукцію припадає 41%.

Характеризуючи активи підприємства розглянемо їх в динаміці за

досліджуваний період (рис. 2.3).

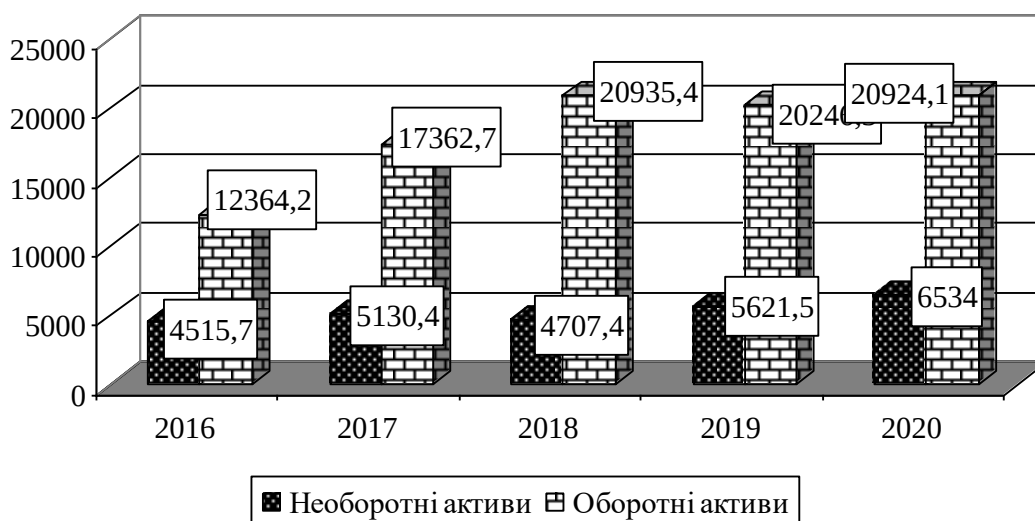


Рис. 2.3. Динаміка активів у сфері постійного та оборотного капіталу ТОВ «ПРОФІ СТАН» за період з 2016 по 2020 роки

Джерело: побудовано за матеріалами Додатків Б,В,Г,Д,Е.

Як вже зазначали раніше сума необоротних активів за аналізований період зростає, хоча динаміка в цілому мала не стійкий характер, оскільки в 2018 році ми спостерігали в тенденції спад. Те саме ми можемо сказати і про оборотні активи, оскільки вони теж мали хвилеподібну тенденцію за 2016-2020 роки, але в цілому збільшилися на 8559,9 тис. грн.

Другим етапом стане аналіз пасиву підприємництва за 2016-2020 роки, який наводиться в таблиці 2.3 з заповненням даних, які фігурують в звітності.

З проведеного аналізу таблиці 2.3. пасивів підприємства за п'ять років ми бачимо, що і власний капітал і поточні зобов'язання збільшились. Якщо розглядати власний капітал, то тут ми бачимо, що пайовий капітал в динаміці є незмінним, і становить 2443,0 тис. грн. це говорить про те що статутний фонд підприємства не змінювався. Нерозподілений прибуток за період з 2016 року по 2020 рік значно зріс (на 9891,3 тис. грн.) і це з хорошим знаком в розвитку підприємства.

Таблиця 2.3.

Аналіз структури та динаміки пасивів підприємства як фінансової
складової економічної безпеки

Показники	На кінець року					Абс. відх. 2020-2016
	2016	2017	2018	2019	2020	
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	2443,0	2443,0	2443,0	2443,0	2443,0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	12450,4	17748,9	19510,6	21405,6	22341,7	9891,3
Усього за розділом I	14893,4	20191,9	21953,6	23848,6	24784,7	9891,3
III. Поточні зобов'язання						
Поточна кредиторська заборгованість за:	***	***	***	***	***	***
товари, роботи, послуги	1095,8	1416,0	1351,2	521,2	720,8	-375
розрахунками з бюджетом	150,9	229,6	545,7	352,2	599,8	448,9
розрахунками зі страхування	100,5	151,6	149,3	174,9	186,3	85,8
розрахунками з оплати праці	232,9	409,9	362,5	378,1	534,6	301,7
Інші поточні зобов'язання	406,4	94,1	1280,5	592,8	631,6	225,2
Усього за розділом III	1986,5	2301,2	3689,2	2019,2	2673,1	686,6

Джерело: складено автором за даними **Додатків Б,В,Г,Д,Е.**

Характеризуючи поточні зобов'язання, можна відмітити, що на загальному фоні зростання в цілому на 1,3 рази, по такому складнику як поточна кредиторська заборгованість за товари, роботу та послуги відбувся спад в розмірі 375 тис. грн. за досліджуваний період. Найвищими поточні кредиторські зобов'язання були в 2017 році і складали 1416,0 тис. грн., а найнижчими в 2019 році – 521,2 тис. грн. Інші поточні зобов'язання в цілому за п'ять років зросли на 225,2 тис. грн., тобто на 55,2%. Найбільше їх значення припадає на 2018 рік (1280,5 тис. грн.), а найменше на 2017 рік (94,1 тис. грн.).

Не менш важливими при аналізі техніко-економічних показників діяльності підприємства є дослідження персоналу підприємства. управління персоналом відіграє одну з ключових ролей щодо забезпечення

життєдіяльності підприємства, оскільки являється найважливішою цінністю будь якого підприємства.

Для того, щоб з'ясувати наскільки ефективною є система управління персоналом на досліджуваному підприємстві необхідно провести аналіз показників руху персоналу, на основі яких зможемо зробити певні висновки.

В першу чергу проаналізуємо рух кадрів на підприємстві «ПРОФІ СТАН» за період з 2016 по 2020 роки. Для цього зведемо в таблицю 2.8 такі показники як: середньооблікова кількість працівників, кількість прийнятих та звільнених за п'ять років працівників. На основі цих показників розрахуємо такі коефіцієнти як: коефіцієнт обороту за прийомом, коефіцієнт обороту за вибуттям, коефіцієнт плинності кадрів, коефіцієнт заміщення та заповнення, коефіцієнт сталості кадрів.

Таблиця 2.8

Рух кадрів на підприємстві як фінансової складової економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН» за 2016-2020 рр.

Показники	На кінець року					Абсол. відх., (2020- 2016)
	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	
1. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	84	97	84	72	79	-5
2. Кількість прийнятих працівників, осіб	14	5	5	3	2	-12
3. Кількість звільнених працівників, осіб	13	5	7	7	0	-13
4. Коефіцієнт обороту за прийомом, %	16,6	5,15	5,95	4,16	2,53	-14,07
5. Коефіцієнт обороту за звільненням, %	15,47	5,15	8,33	9,72	0	-15,47
6. Коефіцієнт плинності, %	15,66	5,15	8,33	9,72	0	-15,66
7. Коефіцієнт загального обороту, %	32,14	10,30	14,28	13,88	2,53	-29,61

Джерело: систематизовано автором на основі **Додатків Ж,З,К,Л,М**

Механізм розрахунку показників таблиці 2.8. наведено на рис. 2.15.

Для розрахунку такого індикатора, як коефіцієнт руху персоналу

необхідно спочатку розрахувати середньоспискову чисельність працівників (Чсп) за п'ять років.

Із звітів про працю за досліджуваний період нам відомо тільки чисельність працівників на кінець звітної періоду (Чсп2), тому нам необхідно знайти їх чисельність на попчаток звітної періоду по формулі яка наведена нижче.

$$\text{Чсп1} = \text{Чсп2} - \text{Чзв} + \text{Чпр}, \quad (2.1)$$

де, Чзв – кількість звільнених, осіб;

Чпр – кількість прийнятих, осіб

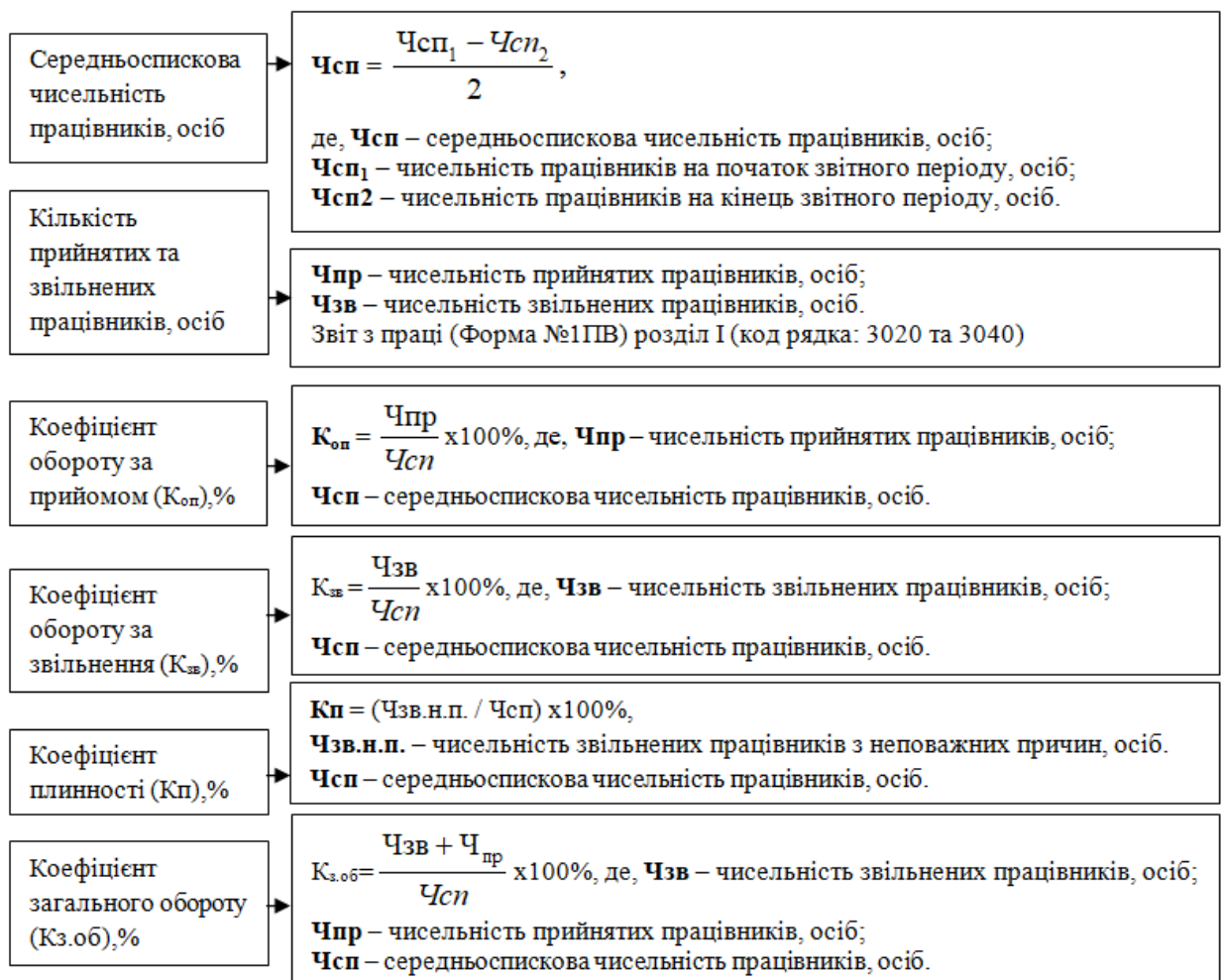


Рис. 2.15. Методика розрахунку показників руху кадрів як фінансової складової економічної безпеки підприємства

Джерело: сформовано автором згідно загальновизнаних норм

Надалі проведемо розрахунок чисельності працівників на початок кожного із звітних періодів за матеріалами **Додатків Ж,З,К,Л,М:**

$$\text{Чсп1}(2016) = 84 - 13 + 14 = 85 \text{ (осіб);}$$

$$\text{Чсп1}(2017) = 97 - 5 + 5 = 97 \text{ (осіб);}$$

$$\text{Чсп1}(2018) = 85 - 7 + 5 = 83 \text{ (осіб);}$$

$$\text{Чсп1}(2019) = 74 - 7 + 3 = 70 \text{ (осіб);}$$

$$\text{Чсп1}(2020) = 78 - 0 + 2 = 80 \text{ (осіб).}$$

Використовуючи формулу з рис. 2.15 та проведених попередніх розрахунків розрахуємо середньоспискову чисельність персоналу по кожному аналізованому році.

На основі попередніх розрахунків визначимо середньоспискову чисельність працівників за кожен рік використовуючи формулу з методики розрахунку рис. 2.15:

$$\text{Чсп} (2016) = \frac{84+85}{2} = 84 \text{ (осіб);}$$

$$\text{Чсп} (2017) = \frac{97+97}{2} = 97 \text{ (осіб);}$$

$$\text{Чсп} (2018) = \frac{85+83}{2} = 84 \text{ (осіб);}$$

$$\text{Чсп} (2019) = \frac{74+70}{2} = 72 \text{ (осіб);}$$

$$\text{Чсп}(2020) = \frac{78+80}{2} = 79 \text{ (осіб).}$$

З розрахунків видно, що даний показник за період з 2016 по 2020 рік знизився, тобто, на підприємстві кількість зайнятих скоротилась. Зокрема, найменше працівників на підприємстві було в 2019 році (72 особи), а найбільше в 2017 році (97 осіб).

За формулою яка наведена в методиці рисунка 1.15. розрахуємо коефіцієнт обороту (Коп).

$$\text{Коп} (2016) = \frac{14}{84} \times 100\% = 16,66$$

$$\text{Коп} (2017) = \frac{5}{97} \times 100\% = 5,15$$

$$\text{Коп} (2018) = \frac{5}{84} \times 100\% = 5,95$$

$$\text{Коп} (2019) = \frac{3}{72} \times 100\% = 4,16$$

$$\text{Коп (2020)} = \frac{2}{79} \times 100\% = 2,53$$

Даний показник показує, скільки припадає відсотків на кількість прийнятих в загальній чисельності персоналу підприємства. з проведених нами розрахунків видно, що найбільше його значення припадає на 2016 рік, а це значить, що в цьому році було найбільше працевлаштованих осіб, оскільки саме на цей період зазначається у звітності, що було створено додаткові робочі місця. В 2020 році був найгірший результат показника.

Далі проведемо розрахунки коефіцієнта обороту за звільненням (Кзв) по формулі методики яка наведена на рис. 2.15.

$$\text{Кзв (2016)} = \frac{13}{84} \times 100\% = 15,47$$

$$\text{Кзв (2017)} = \frac{5}{97} \times 100\% = 5,15$$

$$\text{Кзв (2018)} = \frac{7}{84} \times 100\% = 8,33$$

$$\text{Кзв (2019)} = \frac{7}{72} \times 100\% = 9,72$$

$$\text{Кзв (2020)} = \frac{0}{79} \times 100\% = 0$$

З розрахунку бачимо, що даний коефіцієнт в 2018 та 2019 році мав тенденцію по звільнених працівниках більше, ніж прийнятих, в 2016 – навпаки, а в 2017 році кількість працівників прийнятих і звільнених була однаковою, тоді як в 2020 році звільнень не було, а тому це ніяк не вплинуло на розрахунок показника.

Серед головних показників які характеризують рух персоналу підприємства, та все, що з ним відбувається, вважають коефіцієнт плинності кадрів, який визначають шляхом ділення кількості вибулих з підприємства працівників з неповажних причин на середньоспискову їх кількість. Проте за матеріалами звітності з праці за досліджуваний період число звільнених осіб співпадає з числом вибулих з підприємства з неповажних причин. Тому будемо вважати цей показник таким самим, який збігається з коефіцієнтом обороту по звільненню.

Виходячи з усіх проведених вище розрахунків та з використанням

формули з методики, яка наведена на рис. 1.15. прорахуємо коефіцієнт загального обороту (Кз.об).

$$\text{Кз.об (2016)} = \frac{13+14}{84} \times 100\% = 32,14;$$

$$\text{Кз.об (2017)} = \frac{5+5}{97} \times 100\% = 10,30;$$

$$\text{Кз.об (2018)} = \frac{7+5}{84} \times 100\% = 14,28;$$

$$\text{Кз.об (2019)} = \frac{7+3}{72} \times 100\% = 13,88;$$

$$\text{Кз.об (2020)} = \frac{0+2}{79} \times 100\% = 2,53;$$

Даний коефіцієнт є досить показовим, оскільки по ньому визначають наскільки відбувається рух персоналу. В нашому випадку він показує позитивну тенденцію, оскільки видно зниження руху персоналу, а це означає, що кількість постійно працюючих працівників росте, тобто політика управління персоналом на підприємстві в цілому проводиться ефективно.

Загалом досліджуючи рух працівників на підприємстві можна сказати, що нормативне його значення було тільки в 2017 році, тобто наближене до 5%, а найгірші результати припадають на 2016, та 2019-2020 роки. Загалом підприємство знає про свої недоліки в діяльності, та впевнено намагається їх виправити, хоча загальна тенденція за 2016 та 2020 роки показує зниження персоналу на 6%.

Наступним нашим завданням буде проведення дослідження того, наскільки персонал підприємства використовується в діяльності ефективно табл. 2.9.

Як вже зазначали ми раніше, середньоспискова чисельність персоналу підприємства за досліджуваний період зменшилась на 6%. Відповідно такий показник як обсяг реалізованої продукції також показав тенденцію до зниження і склав за останні п'ять років 3%. Але надзвичайно позитивним є той факт, що такий показник як продуктивність праці має тенденцію, хоч і не значну, але збільшення, та показав ріст на 4%

Ефективність використання персоналу як фінансової складової економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН» за 2016-2020 рр.

Показники	На кінець року					Відносне відх., (2016/ 2020)
	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	
1. Середньоспискова чисельність працівників, осіб	84	97	84	72	79	94
2. Обсяг реалізованої продукції, тис.грн.	39500,7	53641,8	48812,4	44647,2	38563,1	97
3. Продуктивність праці, тис.грн.	470,2	553,0	581,1	620,1	488,1	104

Джерело: систематизовано автором на основі **Додатків Б,В,Г,Д,Е,Ж,З,К,Л,М**

Говорячи про загальну ефективність витрат на персонал підприємства, то ми його визначаємо у відсотках, шляхом відношення чистого доходу від реалізації товарів, робіт та послуг до витрати на оплату праці. Результати розрахунку наведено нижче в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Ефективність витрат на персонал як фінансової складової економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН» за 2016-2020 рр.

Показники	На кінець року					Відносне відх., (2016/ 2020)
	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	
1. Чистий дохід, тис.грн	38238,4	52265,1	45910,5	41237,0	36430,9	95
2. Витрати на оплату праці, тис.грн.	5200,6	2491,3	2486,2	2655,3	2960,8	57
3. Ефективність витрат на персонал, грн.	7,3	20,9	18,4	15,5	12,3	168

Джерело: систематизовано автором на основі **Додатків Б,В,Г,Д,Е,Ж,З,К,Л,М**

З таблиці бачимо, що чистий дохід підприємства має хвилеподібну тенденцію за п'ять аналізованих роки, і в цілому зменшився на 4%. Що стосується фонду оплати праці, який наведено на рис. 2.16., то він взагалі має стрімку тенденцію до зменшення аж на 43% в 2020 році в порівнянні з 2016 роком.

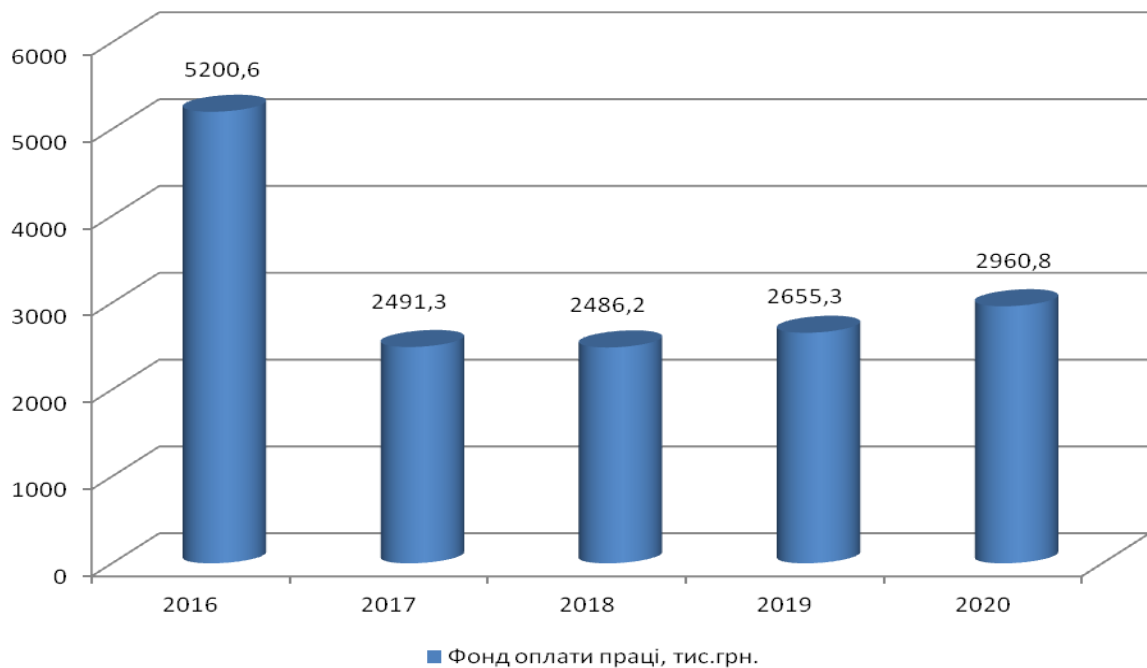


Рис. 2.16. Динаміка річного фонду заробітної плати працівників ТОВ «ПРОФІ СТАН» за 2016-2020 рр.

Джерело: дані підприємства

Зокрема, характеризуючи показник ефективності витрат на персонал, можемо сказати що в цілому на підприємстві персонал покращив свою ефективність, проте тенденція показує, що з 2017 по 2020 роки поступово зменшується, тобто 1 грн. яка була витрачена підприємством на оплату праці працівників принесла дохід в 2020 році 12,3 грн., в 2017 році 20,9 грн. Загалом витрати на персонал підприємство провадить досить раціонально таким чином забезпечуючи в цілому ефективну роботу.

2.3. Аналіз та оцінка фінансової складової рівня економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН»

В практиці проведення дослідження показників фінансово-економічної безпеки підприємства виокремлюють два види аналізу. Від того хто проводить аналіз він буває зовнішнім та внутрішнім.

Як правило, з практики відомо, що зовнішній аналіз фінансово-

економічних показників господарської діяльності підприємства проводиться особами зі стороно. А ось проведення внутрішнього аналізу, це прерогатива здебільшого працівників бухгалтерії або менеджерів підприємства які використовуватимуть дані фінансової звітності, а також інформацію з первинних бухгалтерських документів. Результати які будуть отримані під час проведення комплексної внутрішньої фінансово-господарської перевірки, є конфіденційними, оскільки використовуватиметься інформація, яка не доступна для загальних користувачів, а сам аналіз для господарюючого суб'єкта дасть можливість краще зрозуміти реальний стан справ його діяльності.

Проведення зовнішньої фінансово-господарської перевірки діяльності підприємства носить поверхневий характер, а результати аналізу є неточними та загальними. Цей вид аналізу, зазвичай, використовують для того щоб з'ясувати, чи досліджуване підприємство є надійним партнером в подальшій співпраці, або ж наприклад чи конкурентоспроможне на ринку схожої продукції, товарів, робіт та послуг. Проводячи такий аналіз, користуються загальнодоступною інформацією про підприємство, яка є в широкому доступі і не носить таємний характер.

В попередньому питанні роботи нами було проведено аналіз техніко-економічних показників діяльності підприємства ТОВ «ПРОФІ СТАН», зокрема аналіз показників активної і пасивної частини Балансу. На основі проведеного аналізу та зазначених показників проведемо більш глибокий аналіз та розрахуємо низку показників які більш детально покажуть стан справ діяльності підприємства та зокрема рівень його фінансово-економічної безпеки.

Проводячи аналіз фінансово-економічної діяльності господарюючого суб'єкта нам необхідно визначити основні складові його проведення, які наведено на рис. 2.2.

Серед методик фінансового аналізу діяльності господарюючих суб'єктів виділяють такі три його основні рівні як:

- проведення аналізу фінансового стану підприємства;
- проведення аналізу фінансових результатів підприємства;
- проведення аналізу ефективності фінансово-господарської діяльності господарюючого суб'єкта.



Рис. 2.2. Головні складові фінансового аналізу діяльності господарюючого суб'єкта

Джерело: сформовано автором згідно загальновизнаних норм

Основними методами якими користуються при проведенні фінансового аналізу вважають:

- горизонтальний метод;
- вертикальний метод;
- метод порівняльних характеристик;
- метод аналізу відносних величин;
- факторний та трендовий методи.

При використанні чи застосуванні перших чотирьох методів які ми перелічили вище не потрібно застосовувати спеціальне програмне

забезпечення або ж мати достатній рівень математичної підготовки. Що стосується останнього (факторний та трендовий аналіз), то дані методи є складними для звичайних обрахунків, тут необхідні високі математичні знання та навички. Зазвичай, сучасні програмні продукти дають можливість проводити такі види аналізу та швидко обрахувати показники.

Як ми вже зазначали, головним завданням аналізу

Як вже зазначалось раніше, основним завданням аналізу фінансово-економічних показників господарювання підприємства та його стану є загальна оцінка ефективності використання активів та доходів, витрат та результатів діяльності за п'ять років, тобто в нашому випадку з 2016 року по 2020 рік.

На основі проведеного аналізу активів, який ми провели в попередньому питанні, можна дослідити показники оцінки майнового стану підприємства, результати обчислення яких наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Результати оцінки майнового стану як фінансової складової економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН»

Показники	На кінець року					Абс. відх. 2020-2016
	2016	2017	2018	2019	2020	
Вартість розрахунково-грошового майна (Вр-г.м), грн.	7330,8	8035,8	7790,7	6560,3	8030,3	699,5
Частка ОЗ в активах (Чоз), %	0,267	0,228	0,183	0,217	0,237	-0,029
Коефіцієнт зносу ОЗ (Кзн.оз)	0,365	0,398	0,467	0,461	0,453	0,087
Коефіцієнт мобільності активів (Кмоб)	2,738	3,384	4,447	3,601	3,202	0,464

Джерело: розраховано автором за даними Додатків Б,В,Г,Д,Е.

Розрахунок показників майнового стану підприємства проводився за методикою яка наведена на рис. 2.4.

Вартість розрахунково-грошового майна	→	Це сума дебіторської заборгованості, грошових коштів та їх еквівалентів, інших активів
Частка основних засобів в активах	→	Це відношення залишкової вартості основних засобів до загальної суми активів
Показник зносу основних засобів	→	Це відношення зносу основних засобів до первісної вартості основних засобів
Коефіцієнт мобільності активів	→	Це відношення мобільних активів до немобільних активів

Рис. 2.4. Загальна методика розрахунку показників оцінки майнового стану як фінансової складової економічної безпеки підприємства

Джерело: сформовано автором згідно загальновизнаних норм

Проводячи характеристику розрахунків які отримали при обчисленні коефіцієнтів та показників таблиці 2.2., можемо сказати, що на підприємстві по ним відбуваються негативні тенденції. Кожен показник за аналізований період показав зростання, що є поганим знаком для підприємства і тільки частка основних засобів демонструє незначне зниження, але це теж негативний знак. Результати дослідження наводяться на рис. 2.5.

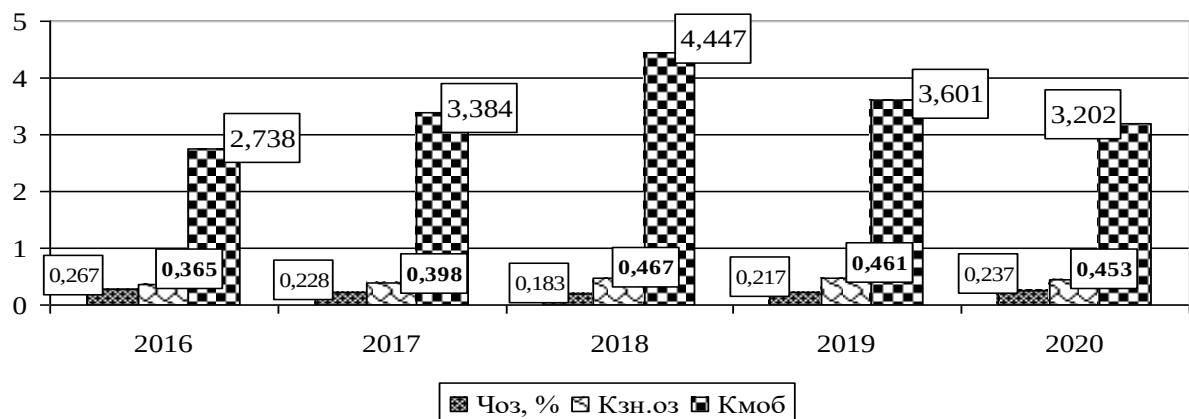


Рис. 2.5. Динаміка показників майнового стану ТОВ «ПРОФІ СТАН» за період з 2016 по 2020 роки

Джерело: розраховано за матеріалами Додатків **Б.В.Г.Д.Е**

Зокрема, видно, що частка основних засобів в активах зменшилась в середньому на 10%. Це означає, що за останні п'ять років, інвестуються

коштів в основні засоби відбувалось менш інтенсивно, а обладнання підприємства зношується швидкими темпами, що призводить до зменшення обсягів реалізації та надання послуг цим обладнанням та підприємством в цілому.

Розглядаючи результати обрахунку коефіцієнту зносу основних засобів ми бачимо, наскільки фізичного та морально зносились основні засоби господарюючого суб'єкта. Загалом даний коефіцієнт за 2016 та 2020 роки демонструє нам збільшення, це говорить про те, що інтенсивність оновлення необоротних виробничих активів на підприємстві відбувається низькими темпами. Це є сигналом того, що досліджуване підприємство поступово втрачає свою конкурентоспроможність.

Співвідношення оборотних та необоротних активів дає можливість визначити наскільки активи підприємства є мобільними. Коефіцієнт мобільності активів демонструє нам тенденцію до збільшення за досліджуваний період, але найкращий його результат було зафіксовано в 2018 році. Це говорить про те, що питома вага активних основних засобів збільшується. Тобто, фактично збільшуються виробничі можливості підприємства, і за період з 2016 рік по 2020 рік збільшення склало 17%.

Для того щоб більш розгорнуто провести аналіз та оцінку фінансової складової економічної безпеки виробничого підприємства необхідно розрахувати та дослідити результати розрахунків таких основних груп показників які наведено на рис. 2.6.

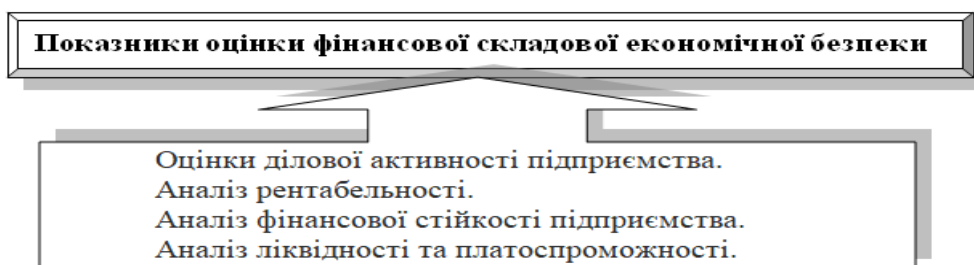


Рис. 2.6. Блоки показників аналізу та оцінки фінансової складової економічної безпеки виробничого підприємства

Джерело: сформовано автором згідно загальновизнаних норм

Першим блоком показників ділової активності дозволить нам оцінки на

скільки ефективно ТОВ «ПРОФІ СТАН» використовує свої кошти в своїй фінансово-господарській діяльності. Даний аналіз ми проведемо шляхом розрахунку показників ділової активності підприємства які наведено нижче в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз показників ділової активності як фінансової складової економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН»

Показники	На кінець року					Відносне відх., (2020 - 2016)
	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Коефіцієнт оборотності активів (<u>Коа</u>)	0,656	0,663	0,476	0,400	0,341	51,9
2. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (<u>Кодз</u>)	3,055	3,132	2,452	2,816	2,684	87,8
3. Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддачі) (<u>Кооз</u>)	2,359	2,709	2,333	1,996	1,498	63,5
4. Коефіцієнт оборотності власного капіталу (<u>Ковк</u>)	0,731	0,744	0,544	0,4500	0,374	51,1
5. Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	120	116,1	150	128,5	133,3	111,1

Джерело: розраховано за матеріалами **Додатків Б,В,Г,Д,Е, Ж,З,К,Л,М.**

Сам механізм розрахунку показників ділової активності таблиці 2.4. наведено в методиці яка показана на рис. 2.7.

Проаналізувавши коефіцієнт оборотності активів ми визначимо, наскільки підприємство може ефективно використовувати усі свої наявні активи. Тобто, це такий показник, що демонструє нам всю суму чистого доходу підприємства, що може в собі потенційно конгломерувати кожна копійка вкладених у підприємство коштів. Якщо результати дослідження, в динаміці, будуть демонструвати збільшення значення даного показника, це значить про позитивні тенденції в діяльності підприємства.

З таблиці 2.4. видно, що коефіцієнт оборотності активів на ТОВ «ПРОФІ СТАН» за період з 2016 по 2020 роки має не стабільний характер, та

демонструє зменшення. Тобто, на підприємстві неефективно та неінтенсивно використовуються усі його активи. Падіння показника є досить суттєвим і складає 48,1%

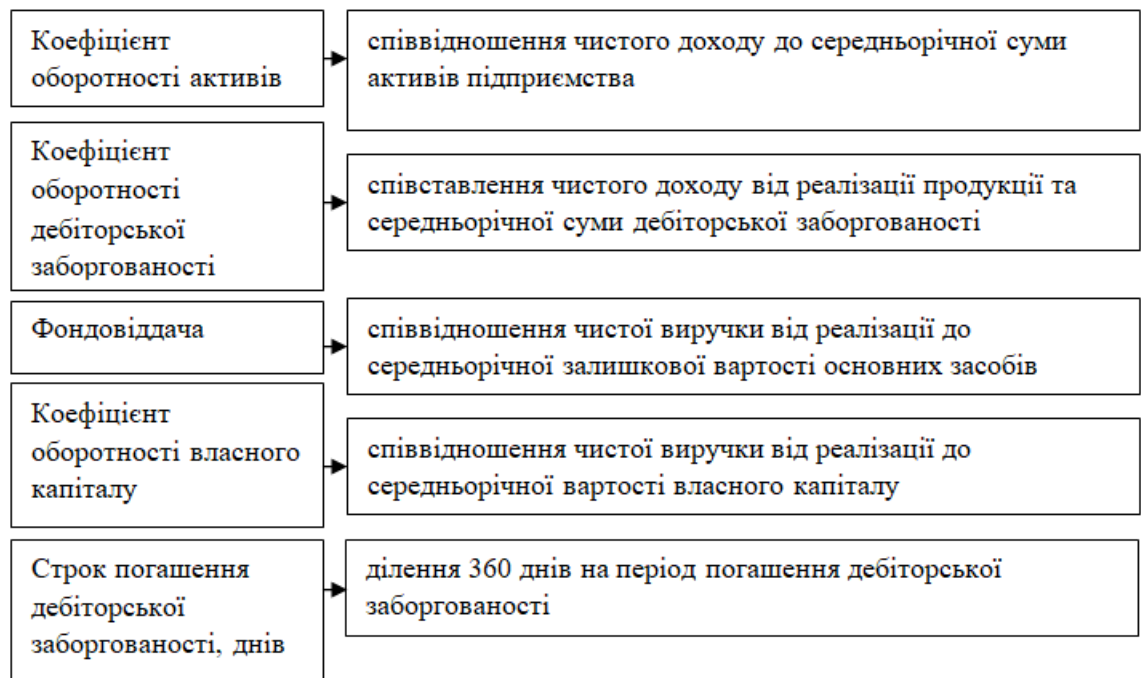


Рис. 2.7. Загальна методика розрахунку показників оцінки ділової активності як фінансової складової економічної безпеки підприємства

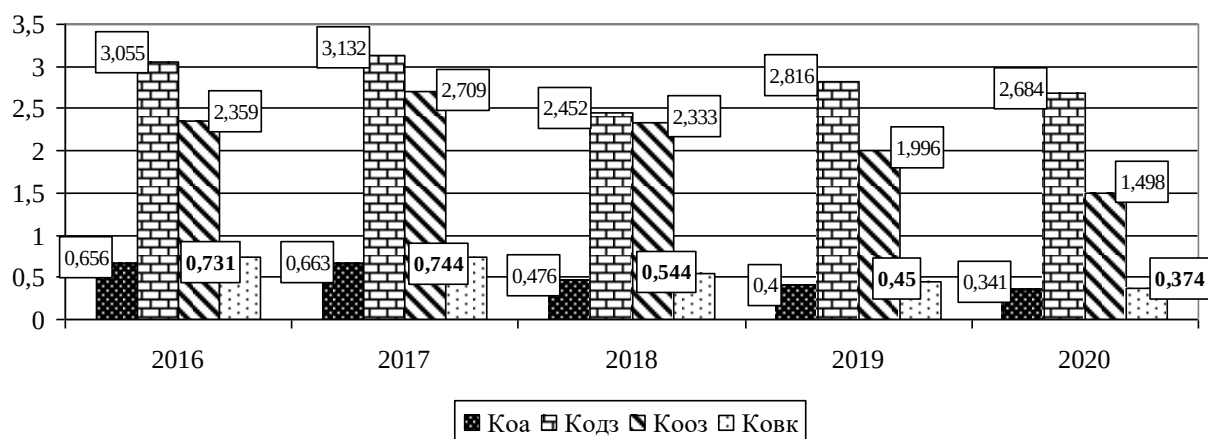
Джерело: сформовано автором згідно загальновизнаних норм

Що стосується коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості, то він демонструє нам інтенсивність обертання заборгованості дебіторів перед підприємством. Якщо значення даного показника зростає це є позитивним знаком для підприємства. На ТОВ «ПРОФІ СТАН» даний показник за п'ять останніх років має негативну тенденцію, тобто в цілому демонструє зменшення, зменшився в 2020 році по відношенню до 2016 року майже на 12,2%.

Характеризуючи період погашення дебіторської заборгованості, варто відмітити, що хорошим знаком, для підприємства, є скорочення даного періоду. На ТОВ «ПРОФІ СТАН» ми спостерігаємо тенденцію до збільшення зазначеного періоду з 120 днів у 2016 році до 133 дні в 2020 році, тобто ріст склав 11,1%

Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача), демонструє нам, скільки прибутку підприємству приносить одиниця основних засобів. Станом на кінець 2020 року розмір даного показника складає 1,4 процентних пункти, це говорить нам, що на 1 гривню основних засобів припадає 1,4 грн. прибутку підприємства. Про те, що даний показник зменшується на ТОВ «ПРОФІ СТАН» протягом 2016-2020 років до 0,9 процентних пункти говорить про погіршення ефективності використання основних фондів підприємства, в цілому падіння складає 36,5%.

Показники ділової активності підприємства за 2016-2020 роки, демонструють, по більшій мірі негативну тенденцію. Для наочності одержані результати покажемо у динаміці на гістограмі (рис. 2.8).



**Рис. 2.8. Динаміка показників ділової активності
ТОВ «ПРОФІ СТАН» » за період з 2016 по 2020 роки**

Джерело: побудовано за розрахунками табл. 2.4

Досліджуючи та проводячи аналіз показників діяльності підприємства за матеріалами звіту про фінансові результати господарюючого суб'єкта, варто звернути увагу на те, що загальна сума прибутку, яку отримало підприємство, не покаже нам рівень ефективності його господарювання. Для більш поглибленого дослідження, необхідно цей прибуток дослідити в порівнянні з витратами, які понесло підприємство, в ході своєї діяльності. Для цього нам необхідно розрахувати показники рентабельності підприємства за останні п'ять років, які наведено в табл. 2.5.

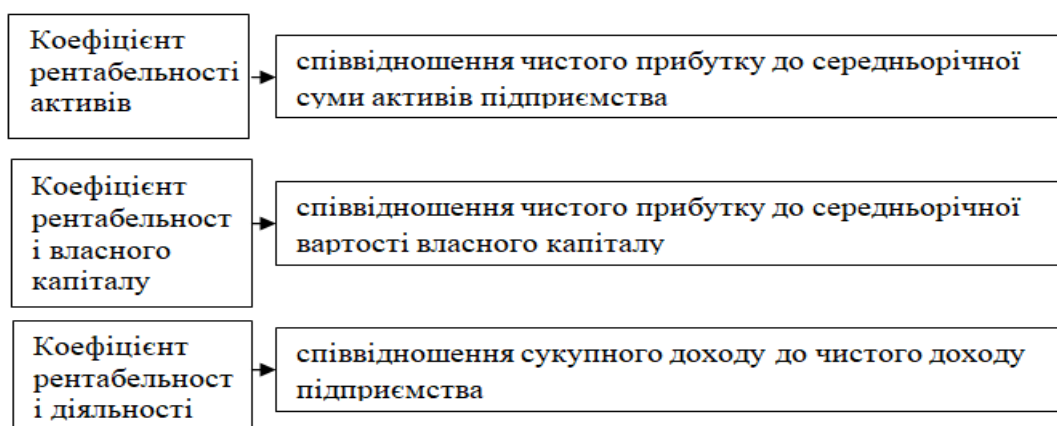
Таблиця 2.5

Показники рентабельності підприємства як фінансової складової
економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН»

Показники	На кінець року					Абс.відх., (2020- 2016)
	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Коефіцієнт рентабельності активів (Кра)	0,281	0,268	0,073	0,073	0,035	-0,246
2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (Крвк)	0,313	0,301	0,083	0,082	0,038	-0,275
3. Коефіцієнт рентабельності діяльності (Крд)	0,107	0,101	0,038	0,045	0,025	-0,081

Джерело: розраховано за матеріалами **Додатків Б,В,Г,Д,Е, Ж,З,К,Л,М**

Методику розрахунку показників таблиці 2.5. наведено на рис. 2.9.

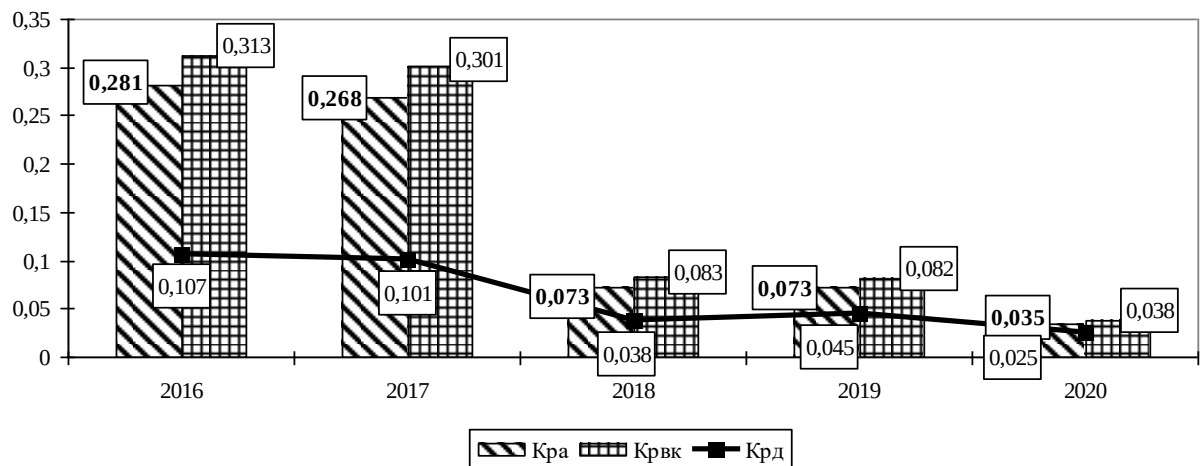


**Рис. 2.9. Загальна методика розрахунку показників
Рентабельності як фінансової складової економічної безпеки
підприємства**

Джерело: сформовано автором згідно загальновизнаних норм

Згідно проведеного аналізу в таблиці 2.5., показники якої нам демонструють зміну значень коефіцієнтів за останні п'ять років, тобто, кожна гривня активів підприємства принесла йому досить незначний прибуток, десь близько 1-ї чи 2-х копійок. Як демонструють дані таблиці, в період з 2018 по 2020 рік, цей прибуток був значно нижчий.

Рентабельність власного капіталу, також знизилась, і мала схожу тенденцію як і рентабельність активів. Рентабельність діяльності за 2016-2020 рр. мала також тенденцію до зменшення, зниження склало 0,082 процентних пункти. Для кращого сприймання даних показників представимо їх значення в динаміці у вигляді гістограми (рис. 2.10).



**Рис. 2.10. Динаміка показників рентабельності
ТОВ «ПРОФІ СТАН» » за період з 2016 по 2020 роки**

Джерело: побудовано автором за розрахунками табл. 2.5

Надалі проведемо аналіз блоку показників фінансової стійкості підприємства. Даний блок показників є надзвичайно важливими, оскільки найбільше показують на скільки підприємство ефективно управляє своєю фінансово-економічною безпекою, адже вони вказують на рівень фінансових ризиків підприємства та його залежності від позикового капіталу. Тобто, дані індикатори є визначальними щодо, оцінки платоспроможності підприємства в часі, та наскільки вправно воно утримує умови фінансової рівноваги між власними та залученими засобами. Ці показники демонструють нам, наскільки швидко окупляться ресурси які були вкладені підприємством в діяльність за рахунок грошових надходжень, і чи отриманий прибуток забезпечуватиме самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх джерел формування активів.

Розрахунки показників фінансової стійкості по ТОВ «ПРОФІ СТАН» демонструє таблиця 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз показників фінансової стійкості як фінансової складової
економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН»

Показники	На кінець року					Абс. відх. , (2020- 2016)
	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	
1. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами (Кзоавк)	0,839	0,867	0,823	0,900	0,872	0,032
2. Маневреність робочого капіталу (Кмрк)	0,484	0,616	0,759	0,748	0,704	0,220
3. Маневреність власних обігових коштів (Кмвок)	0,364	0,202	0,184	0,198	0,215	-0,148
4. Коефіцієнт покриття запасів (Кпз)	2,284	1,773	1,418	1,373	1,475	-0,808
5. Коефіцієнт фінансової автономії (Кфа)	0,882	0,897	0,856	0,921	0,902	0,020

Джерело: розраховано автором за матеріалами Додатків Б,В,Г,Д,Е, Ж,З,К,Л,М.

Методика розрахунку показників фінансової стійкості підприємства таблиці 2.6 показано на рис. 2.11.

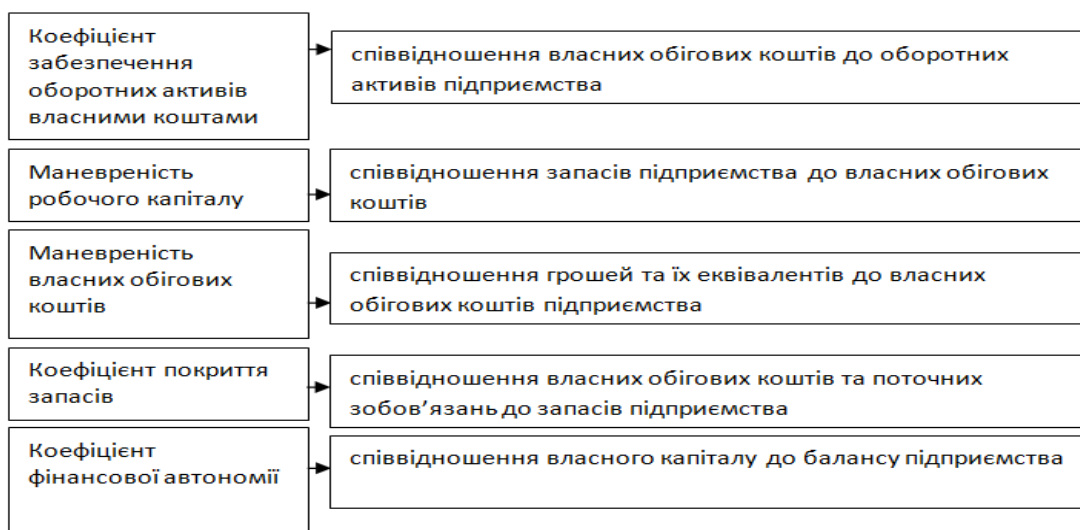


Рис. 2.11. Загальна методика розрахунку показників фінансової стійкості як фінансової складової економічної безпеки підприємства

Джерело: сформовано автором згідно загальновизнаних норм

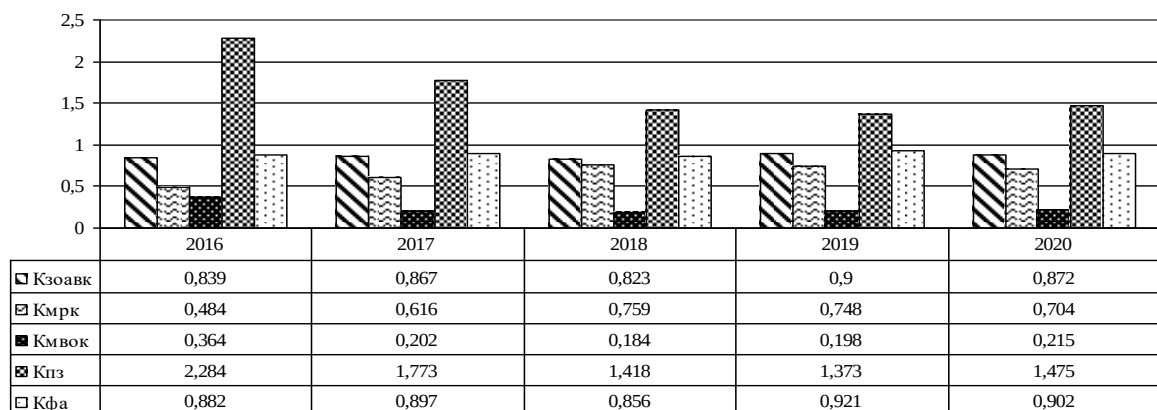
З аналізу показників таблиці 2.6 видно, що коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами має позитивне значення, це говорить нам, що на підприємстві немає великої необхідності в тому, щоб залучати

додаткові кошти для покриття розривів у платіжному календарі, в цілому за п'ять досліджуваних роки цей коефіцієнт збільшився на 0,032 пункти.

Маневреність робочого капіталу, за досліджуваний період з 2019 по 2020 роки на підприємстві ТОВ «ПРОФІ СТАН» зросла на 0,220 пункти, що свідчить про можливість підприємства, на перших порах покрити певний обсяг запасів власними коштами.

Коефіцієнт фінансової автономії, підприємства, змінився на краще за останні п'ять років на 0,020 пункти, це означає, що небезпеки втратити платоспроможність у підприємства немає.

Одержані результати розрахованих показників фінансової стійкості підприємства представимо у вигляді гістограми (рис. 2.12).



**Рис. 2.12. Динаміка показників фінансової стійкості
ТОВ «ПРОФІ СТАН» » за період з 2016 по 2020 роки**

Джерело: побудовано автором за розрахунками табл. 2.6

Останній блок показників які оцінюють діяльність підприємства, це індикатори його ліквідності та платоспроможності. Дані показники показують збалансованість між собою поточних зобов'язання та оборотних активів підприємства. Також, вони дають змогу визначити, чи з'являється на підприємстві ризики, появи розривів у платіжному календарі.

Результати розрахунку та аналізу показників ліквідності по досліджуваному підприємству демонструє таблиця 2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз показників ліквідності підприємства як фінансової складової

економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН»

Показники	На кінець року					Абс. відх., (2020р.- 2016р.)
	2016	2017	2018	2019	2020	
Показник покриття (Пп)	6,224	7,545	5,674	10,026	7,827	1,603
Показник швидкої ліквідності (Пшл)	3,690	3,492	2,111	3,249	3,004	-0,686
Показник абсолютної ліквідності (Пал)	1,902	1,323	0,860	1,791	1,469	-0,432

Джерело: розраховано автором за матеріалами **Додатків Б,В,Г,Д,Е, Ж,З,К,Л,М.**

Методика та механізм розрахунку показників ліквідності підприємства ТОВ «ПРОФІ СТАН» в таблиці 2.7. наведено на рис. 2.13.

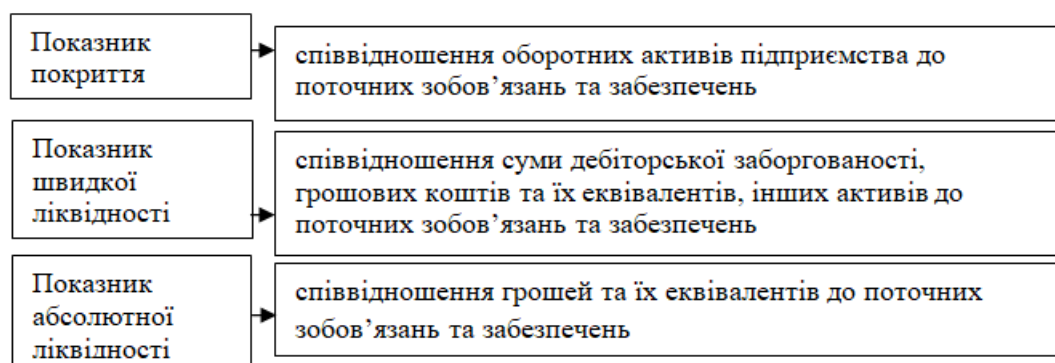


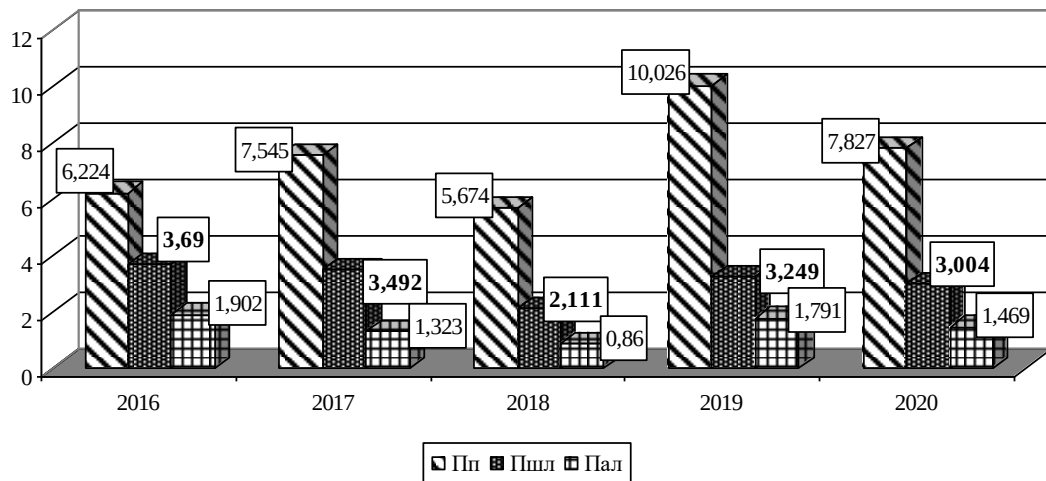
Рис. 2.13. Загальна методика розрахунку показників ліквідності як фінансової складової економічної безпеки підприємства

Джерело: сформовано автором згідно загальновизнаних норм

Для наочності одержані результати розрахунків показників ліквідності підприємства наведено на рис. 2.14.

Аналізуючи розраховані показники ліквідності, можемо сказати, що показник покриття в цілому знаходиться в межах нормативного значення, тобто більше одиниці, і за період з 2016 по 2020 роки демонструє тенденцію до зростання на 1,6 пункти, що є позитивним моментом для підприємства.

В свою чергу, показники швидкої та абсолютної ліквідності за досліджуваний період зменшились але, в цілому, мають додатні значення, це свідчить про те, що підприємство не має значних фінансових ризиків та ризиків втрати ліквідності у короткостроковій перспективі своєї діяльності.



**Рис. 2.14. Динаміка показників ліквідності
ТОВ «ПРОФІ СТАН» » за період з 2016 по 2020 роки**

Джерело: побудовано за розрахунками табл. 2.7

Виходячи з проведеного аналізу блоків показників оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємства ТОВ «ПРОФІ СТАН», можемо підсумувати, згідно оцінки показників його ділової активності на підприємстві усі його активи використовуються неефективно, знижуються фондівдача за збільшується термін погашення дебіторської заборгованості.

Результати фінансової діяльності підприємства демонструє нам проведений аналіз показників рентабельності. Згідно аналізу на підприємстві кожна гривня активів принесла йому досить незначний прибуток. Але показники значно знизилися за останні три роки в 2016 та 2018 вони були кращими.

Що стосується фінансової стійкості підприємства, то тут показники демонструють нам, що на підприємстві немає великої необхідності в тому, щоб залучати додаткові кошти. Також відсутня небезпеки втратити свою платоспроможність. В свою чергу, підприємство має можливість, на перших порах, покрити певний обсяг запасів власними коштами. В цілому підприємство демонструє свою фінансову стійкість на досить непоганому рівні. Показників ліквідності та платоспроможності підприємства знаходяться в межах норми. Отже, банкрутство підприємству не загрожує.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ НА ТОВ «ПРОФІ СТАН»

3.1. Створення системи економічної безпеки підприємства

На сьогоднішній день, в умовах інформаційних технологій, що розвиваються стихійно, для будь-якого підприємства незалежно від його розміру та форми власності інформація є найважливішим нематеріальним активом, тому необхідно приділяти особливу увагу її безпеці.

Захист компанії від внутрішньокорпоративного шахрайства повинна мати системний підхід, притому що дана система має будуватися на повній «прозорості дій», як співробітників, так і керівників компанії. Основним каталізатором загроз, які пов'язані з внутрішньокорпоративним шахрайством, є доступ або втрата інформації, що містить відомості про фінансово – господарську діяльність підприємства та є комерційною таємницею. Тому для підприємства важливим є створення та запровадження комплексної системи його економічної безпеки.

Комплексна система економічної безпеки (СЕБ), орієнтована на виявлення, запобігання та недопущення випадків внутрішньокорпоративного шахрайства, і повинна ґрунтуватися на трьох основних складових, таких як:

- 1) правовий (юридичний) контроль;
- 2) інформаційний контроль;
- 3) економічний контроль.

Правовий контроль є основним у цій системі, так як передбачає вирішення проблеми безпеки діяльності на законодавчому рівні.

Інформаційний контроль, діє та функціонує в рамках системи економічної безпеки і також є основним у загальній картині роботи СЕБ. Оскільки саме інформаційний контроль є основою економічної безпеки, то по-перше необхідно також побудувати систему контролю зовнішніх та внутрішніх інформаційних потоків та над діяльністю працівників.

Економічний контроль у загальній системі економічної безпеки займає направляючу роль. Його роль полягає у підготовці та проведенні оцінки ризиків для підприємства. Крім того, необхідно також провести аналіз ризиків, пов'язаних з кожним рядовим та ключовим співробітником та структурними підрозділами на підприємстві. Такі заходи дозволять точно побачити ціну вкладень для контролю на кожного конкретного співробітника та ціну втрат від кожного співробітника залежно від його положення та посади в організації. Більше того, розрахунок ризиків дозволить раціонально розподілити бюджет, оскільки деякі позиції в організації мають найбільшу вразливість до загроз економічної безпеки, а також їх структурні підрозділи фінансуватимуться та забезпечуватимуться в першу чергу механізмами контролю.

Одним із найважливіших заходів щодо виявлення, запобігання та недопущення економічних втрат, пов'язаних із внутрішньокорпоративним шахрайством, на нашу думку, є впровадження відділу економічної безпеки.

Проводячи аналіз підприємства, яке є об'єктом дослідження, ми зробили висновок про те, що його керівництво вважають за краще створювати відділ економічної безпеки формально, мотивуючи своє бажання тим, що створення відділу економічної безпеки з погляду корпоративних процедур може нанести підприємству додаткові фінансові витрати. Тому керівники цих підприємств воліють розділяти обов'язки та повноваження між іншими структурними підрозділами, що є не зовсім ефективним.

Відділ економічної безпеки має бути інтегрований у загальну організаційну структуру підприємства та носити виключно контролюючу функцію. Для зручності сприйняття відобразимо сказане у вигляді рис. 3.1.

Як уже було сказано вище, відділ економічної безпеки повинен мати виключно контрольну функцію. Контролювати цей відділ повинен структурні підрозділи, які є найбільш небезпечними з погляду економічної безпеки. Як показує практика найбільш небезпечними відділами є відділи, пов'язані з закупівельною діяльністю. Більше того, відділ економічної

безпеки з точки зору системного підходу, не може бути структурно відокремленою одиницею, тому для утворення цілісної системи економічної безпеки необхідна співпраця з іншими структурними підрозділами.

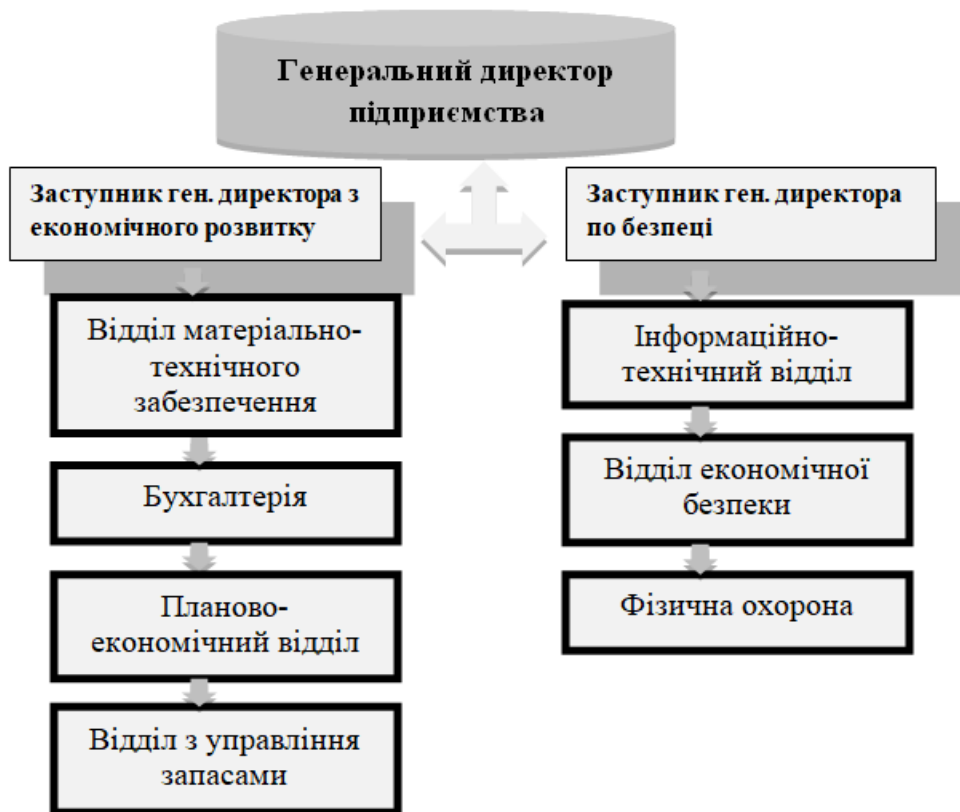


Рис. 3.1. Організаційна структура служби економічної безпеки підприємства

Джерело: складено автором

Для детальнішого вивчення питання, розберемо функції основних структурних підрозділів, що утворюють систему економічної безпеки підприємства. Основними структурними підрозділами, як видно на рис. 3.1 є такі відділи, як:

- ІТ відділ;
- відділ економічної безпеки;
- відділ фізичної охорони.

Функціями інформаційно-технологічного (ІТ) відділу є:

- контроль внутрішніх та зовнішніх каналів зв'язку;
- контроль витоку інформації на всіх етапах закупівлі.

Звертаючись до статистики, можна відзначити, що більшість випадків внутрішньокорпоративного шахрайства, здійснювалося маніпуляціями з інформацією, що становить комерційну таємницю та у повній мірі відсутністю контролю за рухом інформаційних потоків.

На даний момент багато підприємств намагаються контролювати потоки інформації на підприємстві, здійснюючи цей контроль шляхом аналізу всіх вхідних та вихідних потоків та шляхом пошуку за «ключовими слів» вручну. Але для того, щоб мінімізувати трудовитрати часу та якості пошуку варто автоматизувати цю процедуру.

Для автоматизації даного методу протидії шахрайству вже існують автоматизовані системи контролю-DLP системи. DLP-система (Data Leak/Loss Prevention) – технологія запобігання витоку конфіденційної інформації з підприємства у зовнішній світ (і технічні пристрої для здійснення цього завдання). Крім того, ці системи здатні стежити за дисципліною працівників. Під контролем DLP системи знаходяться всі канали передачі інформації: пошта, флешки, корпоративні месенджери, хмари та інші. DLP-системи повинні не тільки запобігти витоку, але й побачити, якщо хтось у компанії починає відкатну схему, плете інтриги, організує додатковий (власний) бізнес і т.д.

Головним чином DLP-системи контролюють та запобігають витоку даних. Однак вони здатні не лише на це. Наприклад, DLP-системи можна використовувати, для пошуку працівників у яких є борги. На думку більшості керівників підприємств, боржники можуть стати здобиччю конкурентів. Ці співробітники потрапляють до групи ризику, адже їм можуть пообіцяти допомогти із боргами в обмін на конфіденційну інформацію роботодавця.

Згідно чинного законодавства, роботодавець має право контролювати співробітників. Область застосування систем контролю жорстко регламентується Трудовим кодексом. Контролююче програмне забезпечення може стояти лише на корпоративних пристроях. Щоб DLP-системи у

компанії працювали законно, потрібно відповідним чином оформити трудовий договір, посадову інструкцію, підписати зі співробітником угоду про контроль. У трудовому договорі має бути умова про нерозголошення таємниці – службової, комерційної чи продиктованої специфікою бізнесу.

Недолік DLP-систем - неможливість встановити програму на мобільні телефони співробітників та їхні особисті комп'ютери. Комерційна таємниця може «втекти» через цей канал.

Відділом економічної безпеки мають здійснюватися такі функції:

- контроль контрагентів;
- перевірка обґрунтованості ціни контракту;
- контроль конфлікту інтересів;
- розробка регламенту про захист інформації, що становить комерційну таємницю;
- розробка критеріїв вибору постачальників;
- формування планів-графіків закупівельної діяльності підприємства.

Основною функцією співробітників відділу економічної безпеки є розробка регламенту захисту інформації, що становить комерційну таємницю, а також регламенту, що регулює доступ до такого роду інформації.

Функції відділу фізичної охорони полягають у забезпеченні безпеки працівників підприємства, контрольно-пропускного режиму, безпеку матеріальних активів підприємства.

3.2. Напрямки запобігання та шляхи покращення фінансової складової економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН»

Забезпечення фінансової безпеки підприємства в першу чергу відноситься до управлінської діяльності підприємства, адже вся зібрана інформація, що стосується діяльності підприємства, чи то спеціальним його відділом, чи окремими уповноваженими співробітниками з безпеки

діяльності, буде використана керівництвом для прийняття ефективних та стратегічних рішень. Це, ніби з середини підприємства, здійснюється функція контролю, та різного роду професійної оцінки фінансової діяльності та можливостями керування заздалегідь виявленими внутрішніми та зовнішніми загрозами діяльності.

Потрібно пам'ятати, що такий процес як управління фінансовою безпекою підприємства, повинен здійснюватися безперервно, а особливо пильним необхідно бути під час планування майбутніх фінансових надходжень і витрат господарюючого суб'єкта.

Також не менш важливим є дотримання балансу між надходженням та вибуттям грошових коштів підприємства, при цьому необхідно слідкувати за забезпеченням необхідного запасу стійкості, все це забезпечить відносну безпеку діяльності підприємства по своїм фінансовим зобов'язанням.

Ми можемо говорити, що на підприємстві ТОВ «ПРОФІ СТАН» необхідно запровадити систему заходів, що стосуються покращення рівня фінансової безпеки, необхідно проводити адресно. Мається на увазі, що самі співробітники товариства, на які покладено дані функції, щодо моніторингу безпеки фінансових операцій, повинні володіти певними методиками та професійними навичками, які б допомогли виявити, встановити та запобігти фінансово-економічним загрозам.

В другому розділі роботи, нами проведено аналіз та оцінка рівня фінансово-економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН». За його результатами ми пропонуємо конкретні шляхи забезпечення фінансово-економічної безпеки досліджуваного підприємства, а саме.

1) *Перевірка фінансової стійкості банку, який обслуговує ТОВ «ПРОФІ СТАН», оскільки це стосується питання захисту фінансів підприємства.*

При виборі банківської установи, яка буде обслуговувати підприємство, варто звернути увагу, щоб поточна ліквідність даної установи була на високому рівні, оскільки фінансове благополуччя підприємства на

сто відсотків за часту залежить від стану банку. Оскільки досліджуване підприємство є виробничим, то рекомендовано, щоб комфортне співвідношення валют балансу товариства і обслуговуючого його банку має становити близько 1 до 60 (з розкидом 20%).

Ще одним важливим моментом співпраці підприємства з банківською установою є, щомісячна сума грошових потоків по рахунках в банку, і вона повинна бути в межах 5% від загального обороту банку за цими клієнтськими рахунками. Якщо дотримуватись даного правила, це дасть можливість підприємству «в очах банку» правильно позиціонуватись з фінансової точки зору, а це є джерелом додаткових фінансових можливостей підприємства.

2) *Моніторинг фінансового стану партнерів по бізнесу* ТОВ «ПРОФІ СТАН».

Самого аналізу стану обслуговуючого банку недостатньо для того щоб уникнути фінансової кризи та в подальшому гарантувати фінансову безпеку діяльності господарюючого суб'єкта. Варто звертати увагу і на фінансові справи у партнерів по бізнесу, оскільки саме воно забезпечують вчасні фінансові надходження, а вони є гарантією безпеки діяльності підприємства. для цього ми рекомендуємо в роботі з постачальниками і споживачами підприємству використовувати принцип «just-in-time» (вчасно). Даний принцип співпраці передбачає скорочення часу між різного роду поставками, чи то сировини і матеріалів на підприємство, чи то готової продукції споживачам та оплатою по даним операціям, тобто буде фактично відсутня велика дебіторсько-кредиторська заборгованість на підприємстві.

3) *Застосування інформаційних технологій* на ТОВ «ПРОФІ СТАН».

Це є досить перспективним напрямком що стосується забезпечення фінансової безпеки підприємства, та в цілому захисту бізнесу. Акцент на тому, що керівництво підприємства не завжди до кінця усвідомлює, що незначні витрати на підтримку інформаційних технологій на підприємстві в цілому будуть нижчими, ніж ті витрати які можуть виникнути в результаті розриву необхідного інформаційного потоку (ланцюга).

4) Рейдерські захоплення та їх попередження.

Дана загроза фінансової безпеки є надзвичайно актуальною в українських реаліях. Її ознаками є, наприклад перепризначення керівництва підприємства, зміна акціонерів та учасників, передання прав на майно (будівлі, споруди, складські приміщення, земельні ділянки, тощо). Як правило всі ці маніпуляції проходять на підприємстві із застосуванням грубої сили, прикриваючись фальшивими документами, або ж сфабрикованими. Тому, для запобігання такого роду загрозі варто мати налагоджену роботу з правоохоронними та судовими органами.

5) Відносини в сфері оподаткування.

Тут також може притаїтися широкий спектр фінансових загроз для досліджуваного підприємства, оскільки в цілому в країні збільшується тенденція податкової злочинності. Зокрема це може стосуватися безграмотної, та неефективної мінімізації податкових платежів, що в свою чергу в подальшому може призвести до погіршення фінансового стану чи взагалі банкрутства підприємства. Припиненні діяльності та ліквідації підприємства часто слугують такі дві основні причини як: невірне податкове планування в діяльності підприємства та неправомірні дії податківців чи інших перевіряючих органів.

Отже, підприємству ТОВ «ПРОФІ СТАН» варто звернути увагу на дані рекомендації, оскільки перелічені загрози у сукупності становлять реальну загрозу фінансовій безпеці підприємства, а вчасне виявлення їх, збереже як фінанси підприємства так і діяльність підприємства в цілому з його колективом та зайнятою нішею в конкурентному середовищі.

3.3. Економічне обґрунтування створення відділу економічної безпеки на підприємстві

На нашу думку, основними мінусами є фінансові можливості підприємства для організації та забезпечення служби економічної безпеки, а

також відсутність понятійного апарату при формуванні необхідних переліків документів та процедур, що підлягають контролю.

Для глибшого розуміння фінансової проблеми нижче ми наведемо розрахунки утримання одного співробітника служби економічної безпеки на рік.

На сьогоднішній день середня заробітна плата за даними управління статистики України складає 11559 гривень в Кіровоградській області [19].

Для недопущення конкуренції між співробітниками у відділі економічної безпеки ми пропонуємо зрівняти заробітну плату, а середньомісячну заробітну плату зробити окладом для працівників.

Таким чином отримаємо:

11559 грн. (місячний оклад, що включає відрахування в позабюджетні фонди) + 25% (щомісячна премія) = 14448,75 грн. (до сплати ПДФО)

14448,75 + 10% (20-30%) (стажеві) = 15893,61 грн. (до сплати ПДФО)

15893,61 – 18% (ПДФО) = 13032,76 грн. в місяць.

13032,76 × 2 (мінімальна кількість працівників СЕБ) = 26065,52 грн. в місяць.

26065,52 × 12 = 312786,24 грн. в рік.

Як видно з розрахунків, вартість утримання двох працівників обійдеться керівництву підприємства 312786,24 грн. на рік.

Це лише заробітна плата, також потрібно врахувати ремонт приміщення та вартість необхідного обладнання та програмного забезпечення.

Ремонт стандартного офісного приміщення 30м² «під ключ» обійдеться в середньому 100 тис. грн. але на досліджуваному підприємстві є вільні приміщення з ремонтом, тому дані витрати не будемо брати до уваги.

Устаткування у вигляді 2-х комп'ютерів, технічні характеристики яких відповідають сьогоденню обійдеться в 40 тис.грн.

Таким чином отримуємо: 40000 грн. – загальногосподарські витрати.

Як було зазначено вище, необхідно впровадити автоматизовану

систему контролю. Український ринок систем контролю вже зараз може запропонувати досить гідні, бюджетні системи, такі як «Info Watch Traffic Monitor», «Co So Sys Endpoint Protector», «My DLP».

Дані системи призначені для реалізації наступних напрямів:

- контроль доступу та обліку робочого часу;
- інформаційна безпека підприємства та захист даних (DLP);
- аналізатор ризиків інформаційної безпеки;
- моніторинг ефективності співробітників, розпізнаючи корисну та шкідливу активність.

Ціна даної системи контролю залежить від кількості комп'ютерів у організації. Для прикладу вважатимемо, що на підприємстві є 15 комп'ютерів. Ціна установки програми складає близько 800 грн. на один комп'ютер. Отже, $15 * 800 = 12000$ грн. – обсяг щорічних витрати на програмне забезпечення.

Також керівництво підприємства може придбати безстрокову ліцензію, ціна якої надається за запитом.

Таким чином отримуємо: 312786,24 грн. (заробітна плата співробітникам) + 12000 грн. (програма автоматизованого контролю) = 324786,24 грн.

Як видно з розрахунків, утримання відділу економічної безпеки обійдеться в 324 тис. грн. на рік, але також необхідно відзначити що розрахунки є приблизними. Крім того, для проведення розрахунків, ми взяли один із бюджетних варіантів систем контролю. Для створення більш складної системи необхідно також враховувати додаткові витрати на такі елементи засобів захисту інформації:

- Антивірус;
- Файєрвол (система, яка запобігає несанкціонованому доступу до мережі автоматично);
- Пакет від несанкціонованого доступу.

Підсумовуючи, необхідно наголосити, що кожне підприємство самостійно для себе вирішує, чи зможе фінансовий стан організації забезпечувати кожного року таку суму. Якщо виходити із суб'єктивної думки, то дана сума дуже велика для забезпечення одного відділу і перш ніж керівнику підприємства ухвалити рішення, необхідно дуже детально вивчити всю доцільність відокремлення відділу економічної безпеки. Щодо можливості забезпечувати цю суму кожен рік, то тут варто зазначити, що у приватних підприємств у цій ситуації можливостей більше, ніж у державних підприємств. Приватне підприємство може дозволити собі, одностайним рішенням керівництва перерозподілити чистий прибуток усередині організації. Тому, як уже було сказано вище, ухвалюючи рішення необхідно досить детально вивчити всі аспекти та нюанси даної процедури.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження можна сформулювати наступні висновки:

Аналіз економічної безпеки підприємства тісно переплітається з його фінансовою спроможністю та становищем на ринку. Фінансова безпека залежить від багатьох факторів, як внутрішніх, так і зовнішніх. Тому при аналізі фінансової безпеки підприємства, а також розробці заходів щодо її підвищення, необхідно враховувати безліч моментів.

Процес досягнення фінансової безпеки може бути дестабілізований за рахунок існування загроз діяльності, зовнішніх та внутрішніх. У загальних складових елементах економічної безпеки, фінансова компонента є провідною, оскільки в сукупній структурі рівня фінансового потенціалу підприємства відіграє основну роль в забезпеченні основних цілей його діяльності.

Процес забезпечення фінансової безпеки підприємства може бути визначений як сукупність робіт із забезпечення максимально високого рівня платоспроможності підприємства та ліквідності його оборотних коштів, найбільш ефективною структурою капіталу підприємства, підвищення якості планування та здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Провівши аналіз сутності та проблем економічної безпеки на підприємстві, можна зробити висновок, що метою економічної безпеки

є мінімізація зовнішніх та внутрішніх факторів, що загрожують фінансовим, матеріальним, інформаційним та кадровим ресурсам. При цьому

велику роль грає захист інформації, оскільки саме інформація є основним нематеріальним активом будь-якої організації. Крім того, необхідна робота з персоналом на предмет виявлення та запобігання внутрішньокорпоративного шахрайства, надаючи доступ до інформації виходячи із принципів економічної доцільності.

У першому розділі роботи нами розглядаються теоретичні аспекти економічної безпеки підприємства. в рамках даного розділу було розкрито

питання, щодо поняття, цілей та структури економічної безпеки підприємства, фактори та умови її забезпечення. Розглянуто критерії та показники оцінки рівня економічної безпеки підприємства.

У другому, практичному, розділі роботи розкриваються питання, щодо аналізу та оцінки фінансової складової рівня економічної безпеки підприємства ТОВ «ПРОФІ СТАН».

Основними методами якими користувалися при проведенні фінансового аналізу були такі як: горизонтальний, вертикальний, метод порівняльних характеристик, метод аналізу відносних величин, факторний чи трендовий методи.

Визначено блоки показників аналізу та оцінки фінансової складової економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН».

Аналіз показників ділової активності досліджуваного підприємства показав, що в цілому активи підприємства мають не ефективне використання, фондоддача знижується, в той же час термін погашення дебіторської заборгованості збільшується. Всі ці тенденції проведеного аналізу негативно впливають на фінансову складову економічної безпеки підприємства.

Проведений аналіз показників рентабельності демонструють нам результати фінансової діяльності підприємства, а саме те, що кожна гривня активів підприємства принесла йому мізерний прибуток. Приблизно склавши 1 чи 2 копійки прибутку на кожную гривню активів. Рентабельність власного капіталу та рентабельність діяльності, мають схожу тенденцію до зниження особливо за останні три роки.

Показники фінансової стійкості є надзвичайно важливими при аналізі та оцінці фінансової складової економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН». Зокрема вони нам демонструють такі результати згідно яких, підприємству немає нагальної необхідності залучати додаткові кошти. Також відсутня загроза, найближчим часом, втрати платоспроможності. Також підприємство спроможне певний час покривати запаси власним коштом. В цілому

показники фінансової стійкості досить на хорошому рівні.

Показників ліквідності та платоспроможності підприємства знаходяться в межах норми значень даних коефіцієнтів. Це означає, що найближчим часом, банкрутство підприємству не загрожує.

В третьому розділі роботи нами запропоновано напрямки удосконалення фінансової безпеки підприємства. зокрема ми пропонуємо на підприємстві створити систему власну систему економічної безпеки. Також, на основі проведеного аналізу другого розділу, надаємо рекомендації, щодо напрямків запобігання та шляхи покращення фінансової складової економічної безпеки ТОВ «ПРОФІ СТАН», а саме:

а) пропонуємо перевіряти фінансову стійкість банку, в якому обслуговується досліджуване підприємство;

б)проводити моніторинг фінансового стану партнерів по бізнесу підприємства;

в) більш інтенсивно застосовувати інформаційні технології;

г) проводити профілактичні заходи щодо запобігання рейдерських захоплень;

д) проводити виважений аналіз діяльності в сфері оподаткування.

Також нами проведено економічне обґрунтування створення відділу економічної безпеки на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сосновська І.М. поняття та значення економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємств. Ефективна економіка № 9, 2015.
URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4303> (дата звернення : 10.10.2021)
2. Ковалев Д. Экономическая безопасность предприятия / Д.Ковалев, Т. Сухорукова. // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-51.
3. Кузенко Т. Б. Планування економічної безпеки підприємства в умовах ринкової економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 / Т. Б. Кузенко. Європейський ун-т фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу. – К., 2004. – 18 с.
4. Тамбовцев В. Л. Теории институциональных изменений: [учеб. пособие] / В. Л. Тамбовцев – М.: Инфра-М, 2009. – 160 с.
5. Механизмы управления экономической безопасностью [Лысенко Ю. Г., С. Г. Мищенко, Р. А. Руденский, А. А. Спиридонов]. – Донецк.: ДонНУ, 2002. – 178с.
6. Stachowiak Z. Teoria i praktyka mechanizmu bezpieczeństwa ekonomicznego państwa: [podręcznik is szkolne] / Z. Stachowiak – Akademia Obrony Narodowej, 2012. – 220
7. Белокуров В. В. Структура функциональных составляющих экономической безопасности предприятия [Электронный ресурс] / В. В. Белокуров. URL: <http://www.safetyfactor.ru>. (дата звернення : 10.10.2021)
8. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія / Г. В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
9. Лоренц А.Э. Проблема обеспечения экономической безопасности предприятия // SCI-ARTICLE.RU. – 2013. - №4. - URL www.sci-article.ru. (дата звернення : 10.10.2021)
10. Мандражи З.Р. К вопросу о финансовой безопасности предприятий: аналитический аспект // Сб.: Риск-менеджмент в экономике устойчивого

розвиття. – 2015. – С. 106-107.

11. Наумова О.А. Финансовая безопасность предприятия // Сб.: Проблемы развития предприятий: теория и практика. – 2014. – С. 235-236.
12. Ермолаев Д.В. Составляющие экономической безопасности предприятия // Ученые записки ОГУ. Серия: Гуманитарные и социальные науки. – 2012. - №4. – С. 15-17.
13. Зинченко Е.А., Власова М.С. Экономическая безопасность предприятия // Ученые записки Международного банковского института. – 2014. - № 10. – С. 91-97.
14. Валькович О.Н. , Осина Е.В. Основные подходы к формированию экономической безопасности предприятия // Современные технологии развития науки и технологий. – 2015. - № 5-3. – С. 98-101.
15. Иванова Л.К. Экономическая безопасность предприятия // Вестник УГАТУ = Vestnik UGATU. – 2013. - №7 (60). – С. 30-33.
16. Третяк А. Економічні злочини та шахрайство: досвід українських організацій. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/12/17/669308/> (дата звернення : 10.10.2021).
17. Метеленко Н.Г. Систематизація факторів впливу на економічну безпеку промислового підприємства. Ефективна економіка. №1. 2013 рік. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1841> (дата звернення : 10.10.2021).
18. Несумлінна конкуренція. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%> (дата звернення : 10.10.2021).
19. Мінфін. Середня місячна зарплата по регіонах України в 2021 р. URL: <https://index.minfin.com.ua/labour/salary/average/2021/> (дата звернення : 10.10.2021).
20. Офіційний сайт ТОВ «ПРОФІ СТАН». URL: <https://profistan.com.ua/> (дата звернення : 10.10.2021).